

Rodina jako základní činitel v formování osobnosti

Dagmar Bohunová

Bakalářská práce
Rok 2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Dagmar BOHUNOVÁ
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Rodina jako nejdůležitější činitel v formování osobnosti

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z dané problematiky.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GÁLIKOVÁ TOLNAIOVÁ, S. Problém výchovy na prahu 21. století. 1. vyd. Bratislava: IRIS 2007. ISBN 978-80-89256-04-4.

KRAUS, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada. 2006. ISBN 80-247-1362-4.

ŘEZÁČ, J. Sociální psychologie. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-8531-48-6.

STŘELEČEK, S. Rodina jako výchovný činitel. In Studie z teorie a metodiky výchovy II. Brno: Masarykova univerzita, MSD, 2005. ISBN 80-210-3687-7.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

21. ledna 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 21. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 7.5.2020

..... *Dagmar Btl* .....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se zabývám vlivem rodiny na formování osobnosti, pojednává o významu rodiny pro jednotlivce. Cílem mé práce je vysvětlení pojmů jako rodina, výchova, socializace. Praktická část se zabývá výzkumem rodiny. V praktické části je použita dotazníková metoda.

Klíčová slova: rodina, socializace, výchova, děti, rodiče

ABSTRACT

In my bachelor thesis I engaged in influence family on formation personality, it deal of the importace family for person. The aim my thesis is explanation concepts as family, upbrining, socialization. The practical part deals with resech of family. In practical part is used questionnaire method.

Keywords: family, socialization, upbringing, children, parents

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Štefanu Chudému, Ph. D. za jeho odborné vedení, cenné rady, připomínky a podněty při zpracování bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA	11
1.1 HLAVNÍ FUNKCE RODINY	12
1.2 RODINA JAKO SOCIÁLNÍ SKUPINA	16
1.3 HISTORIE A TRADICE RODINY.....	18
1.4 PROMĚNY RODINY	19
1.5 PROMĚNY SOUČASNÉHO ŽIVOTA RODINY	20
2 VÝCHOVA JAKO SOUČÁST SOCIALIZACE	23
2.1 ČINITELÉ PROCESU SOCIALIZACE.....	23
2.2 RODINA A SOCIALIZACE.....	24
2.3 VÝCHOVA V DĚTSTVÍ	24
3 RODINNÉ PRÁVO	26
3.1 ZÁKON O RODINĚ.....	26
3.2 VÝBĚR ZE ZÁKONA O RODINĚ	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 SOUČASNÁ RODINA	33
4.1 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	33
4.2 METODIKA VÝZKUMU.....	34
4.3 DESIGN DOTAZNÍKU.....	34
4.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	35
4.5 REALIZACE VÝZKUMU	35
4.6 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	36
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM OBRÁZKŮ	61
SEZNAM TABULEK	62

ÚVOD

Oblast rodiny, a s ní souvisejících jevů, se v poslední době stává častým tématem nejrůznějších novinových článků či televizních příspěvků. Velmi frekventovaný pojem je krize rodiny a zejména vysoké procento počtu rozvodů.

Od roku 1990 rodina prochází různou řadou změn, které jsou na ni kladeny, a rodina se snaží těmto podmínkám, v rámci svých možností, vyhovět.

Často slyšíme, že vztahy v rodině jsou křehčí, nejsou tak stabilní. Vinu je snad možno přikládat časové tísně, všudypřítomnému stresu, stále se zvyšujícím ekonomickým nárokům na zaopatření rodiny. Původ lze najít třeba v tom, že dnešní společnost je velmi materiálně založená. Je běžné, že oba rodiče mají zaměstnání, někteří i dvě, a to samozřejmě vede k tomu, že potom mají na rodinu, na své děti, méně času. Rodiče mají často na své děti jen pár hodin denně, na sebe již méně. Tak dochází k tomu, že vážné komunikace mezi jednotlivými členy domácnosti, zároveň může docházet k ochabování vztahu mezi manželi. Dítě je vystaveno nerůznějším podnětům a vlivům, které nemusí být vždy kladné, ale mohou být rušivé. Když se zamyslíme nad tím, co nejčastěji naše děti ovlivňuje, tak naše odpověď může být, že asi televize, rádio, vrstevníci, počítačové hry, škola, knihy, kino, hudba, idol a jistě bychom našli i jiné. Na straně jedné jsou unavení a uhonění rodiče, v některých rodinách jen jeden, kteří nesou zodpovědnost za výchovu. A na straně druhé ony vlivy, které mohou působit kontraproduktivně vůči výchově rodičů.

Zdá se, že dnes už nemáme na nic čas, ani na vlastní rodinu. Život letí, a když jednou budeme bilancovat, tak nám budou chybět prožitky, společně prožité chvílky, různé události nebo jen vzpomínky, kdy byla celá rodina pohromadě.

V praktické části mé bakalářské práce jsem se soustředila právě na současnou rodinu. Snažila jsem se zjistit, zda rodina je stále tím bezpečným a jistým místem pro všechny jeho členy.

Má práce je pohled na rodinu, vysvětluje, jak ji lze chápat, co člověku přináší, jak jej ovlivňuje a připravuje na život a že je to nejdůležitější a nejcennější co v životě máme.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Téma rodiny je stále aktuální nejen z hlediska současného veřejného hodnocení, ale i prognózy, která hovoří o slabém svazku uvnitř současné rodiny. Tyto prognózy zároveň upozorňují i na negativní důsledky, které z toho vyplývají. I přes tento fakt, je rodina nejvýznamnější instituce v životě člověka. Téma rodiny je oblast, která nabízí spoustu možností v oblasti zkoumání (Singly, 1999).

Ve svém historickém vývoji se rodina přenesla přes různé překážky a problémy. I tak stále zůstává nenahraditelná instituce nejen pro dítě, ale i pro dospělého člověka. Je nenahraditelná jak z hlediska rozvoje osobnosti, tak i z hlediska předávání hodnot z generace na generaci (Kraus, 2008).

Rodina je taky základní jednotka, která pomocí svých členů utváří osobnost dítěte. Rodina je současně i místem, ve kterém její členové prožívají postupně všechny fáze života. Rodina orientační neboli výchozí je ta, do které se každý z nás narodí, a ve které vyrůstá. S touto rodinou je obvykle spjat po celý život. A to i tehdy, když si v dospělosti založí svou vlastní rodinu, která se nazývá reprodukční. V tomto typu rodiny se daný dospělý jedinec stává rodičem (Havlík, Kořa, 2002).

Pro zdárnou socializaci lidského jedince je nejdůležitější, jak se daná rodina dokáže vyrovnat se svými funkcemi, které jsou na ni kladeny. Pokud rodina plní všechny své funkce, nazývá se funkční. Dysfunkční rodina je rodina, která plní své funkce částečně, ale z celkového pohledu to život rodiny nějak zásadním způsobem neohrožuje. Rodina afunkční je rodina, která je v rozkladu, neplní své základní funkce, kdy rodiče svým postojem narušují socializaci svých dětí (Kraus, 2008).

Rodina je vnímána z hlediska demografického vývoje, který sleduje fáze lidského života od narození až po smrt. Rodina je vnímána i z hlediska ekonomického, a to především jako hospodářící domácnost. Rodina je vnímána z hlediska kulturního, neboť je to instituce, ve které nelidský jedinec seznamuje hodnotami, normami a kulturními vzorci společnosti. Také ukazatelé životní úrovně rodin, ukazatelé profesního a osobního růstu členů rodiny, ukazatelé kulturní úrovně rodiny, dále i ukazatelé míry rozkladu rodin nám současně dávají výpověď i o proměnách v celé společnosti (Havlík, Kořa, 2002).

Sam česká rodina má za sebou zajímavý vývoj. Poválečné období je charakterizováno, z pohledu rodinného chování, sňatkovým boomem, který byl následován baby boomem.

Následkem politického vývoje v naší společnosti začala být rodina vnímána svými členy jako oblast, ve které se mohli realizovat (Kraus, 2008).

1.1 Hlavní funkce rodiny

Úkolem rodiny, coby základní skupiny, je vytvořit pro lidského jedince takovou atmosféru, uvnitř této skupiny, že pro daného lidského jedince to bude místo emocionálního zázemí, dále to bude vnímat jako místo jistoty a bezpečí, místo podnětů, stimulací a uznání, jako místo, které jej připraví na život nespolečnosti. Z tohoto plyne, jak velké nároky jsou kladeny na rodinu. Nabízí se otázka, zda průměrná rodina je schopna těmto požadavkům plně dostát. Hrubé neplnění výše uvedeného má následně fatální následky pro socializaci lidského jedince (Havlík, Kořa, 2002).

- a) **Biologickoreprodukční funkce rodiny** má dvojí význam. Jednak pro společnost coby celek, ale i pro jednotlivce, kteří danou rodinu tvoří. K tomu, aby se společnost správně rozvíjela, potřebuje stabilní reprodukční základnu. A tak by mělo být i v zájmu dané společnosti, aby počet dětí, které se narodí, byl dostačující. Zdá se, že současným trendem je mít jen jedno dítě. Ve společnosti můžeme najít jedince, kteří neplánují dítě vůbec. Některými jedinci jsou děti považovány za překážku ve vlastní seberealizaci a v kariérním růstu. Taky současným trendem je dokládání mateřství na pozdější dobu (Kraus, 2008).

V naší kultuře, v dřívějších dobách, byla manželská rodina považována za legitimní instituci v oblasti sexuálních vztahů, kdy se předpokládalo, že hlavní smysl sexuality spočíval v počtu narozených dětí. V období tzv. sexuální revoluce v šedesátých letech dvacátého století, spolu s rozvojem antikoncepce, která zbavila sex nechtěného těhotenství, dochází k oddělení sexuality a manželství. Současně klesá i počet uzavřených manželství (Havlík, Kořa, 2002)

Dnešní doba skutečně přináší mladým lidem nejrůznější příležitosti, ať již po stránce osobní svobody, svobody cestování, pracovní kariéry, ale taky větší nasazení a hmotné zabezpečení. Odkládání mateřství z důvodu životních možností je tedy jev přirozený. Existuje pojem baby boom, který se v naší zemi vztahuje hlavně k době sedmdesátých let minulého století, kdy významně vzrostla porodnost. Na rozdíl od dnešní doby, tehdejší mladí lidé neměli možnost svobodně cestovat, svobodně se

projevovat, svobodně se realizovat. A tak rodina byla jakýsi svobodný prostor, kde mohli žít.

- b) Taky na **sociálně ekonomickou funkci** lze nahlížet z mnoha pohledů. Pro zdárný rozvoj společnosti v ekonomické oblasti funguje rodina jako důležitý prvek. Jednotliví členové dané rodiny jsou součástí výrobní a nevýrobní sféry, a to jako vykonavatelé určitého povolání. Sama rodina je současně i významný spotřebitel. Pokud dojde k poruše v ekonomické funkci, tak následkem je hmotný nedostatek v rodině. V současnosti jako příčinu můžeme uvést nezaměstnanost či zvyšování životních nákladů (Kraus, 2008).

Ode dávna je ekonomické funkci rodiny přikládán mimořádný význam. Lidé žili v širokých rodinách, kde hospodařili, tím vytvářeli statky na různých úrovních, a tak si zajišťovali svoji soběstačnost. Tyto široké rodiny, žijící na venkově, si můžeme představit jako hospodářství, na jehož chodu se účastnili všichni členové. Také děti, podle věku a pohlaví, byly účastny dělby práce. Nástupem průmyslové revoluce, která byla doprovázena ekonomickým a technologickým rozvojem, dochází k postupnému rozpadu rodinných hospodářství. Současně dochází k tomu, že z hospodářů se stali dělníci a zaměstnanci. Z hospodyň se staly ženy v domácnosti, jejichž práce již tak nebyla ceněna. Pro mnoho žen v domácnostech z nižších vrstev bylo lepší odejít pracovat do továrny či do služby. Problém nastal u žen ze středních vrstev, a to v jejich obtížném osamostatnění. Příčina tkví v tom, že vzhledem k jejich společenskému statusu bylo nemožné, aby začaly vykonávat povolání dělnic nebo služebnic. Proto toto prostředí je považováno za základ rozvoje hnutí za ženskou emancipaci. Na tyto změny měly vliv i světové války. Tehdy ženy dokázaly, že jsou schopny vykonávat i mužské práce. Od druhé poloviny dvacátého století začali muži i ženy plnit svou profesní roli mimo rodinu. Dochází k oddělení pracovních aktivit od rodiny. Důsledkem toho je, že rodina je spolu méně než dříve, mění se postoje, zájmy i způsob trávení volného času jednotlivých členů rodiny (Havlík, Kořa, 2002).

Ekonomická funkce je pro současnou rodinu velmi aktuální téma. Dřívější role otce živitele a matky jako ženy v domácnosti je dávno pryč. Současná rodina potřebuje mít zaměstnané oba rodiče, aby mohla důstojně žít. I to je jedna z možných příčin

proč dnešní mladá rodina se spokojí s jedním dítětem. Hůře jsou po ekonomické stránce zajištěné rodiny, kde jeden z rodičů je nezaměstnaný nebo je rodina neúplná a veškerá finanční tíha spočívá na jednom dospělém jedinci.

- c) Úkolem **funkce ochranné, zaopatřovací, pečovatelské** je zajišťování životních potřeb, ke kterým řadíme potřeby biologické, hygienické a zdravotní. Tyto potřeby jsou zajišťovány jak u dětí, tak i u ostatních členů rodiny (Kraus, 2008).
- d) Rodina plní **funkci socializačně – výchovnou**, neboť je to první prostor, ve kterém se dítě učí přizpůsobit životu. Rodina je prostor, který jako první učí dítě základním návykům a způsobům chování, které jsou považovány jako běžné vdané společnosti. Hlavní úloha socializace dítěte v rodině, je příprava na uplatnění se v praktickém životě. Stává se, že rodina očekává od školy více výchovného působení, včetně toho, že učitelé, jako profesionálové, dokážou napravit chyby, kterých se rodiče dopouští v rámci svého výchovného působení (Kraus, 2008).

V dnešní době se setkáváme s nárůstem vlivu vrstevníku na lidského jedince, hlavně v období adolescence. Obvykle dochází ke konfrontaci s autoritou rodičů. V dnešní době se taky setkáváme s nárůstem různých předškolních a mimoškolních zařízení, která přebírají vzdělávací funkce (Havlík, Kořa, 2002).

K výchovné funkci rodiny patří i vztah rodiny a školy, coby instituce, která se účastní na vzdělávání jedince. Díky škole se dítě nemusí předčasně podílet na ekonomických aktivitách, tím dochází současně k prodloužení jeho dětství a mládí. Škola je součástí životního stylu rodiny, organizuje čas rodiny, je součástí hodnotového systému dané rodiny. Školní úspěch zasahuje do života rodiny. Školní úspěch je v rodině považován za důležitý, je tomu příkládám velký význam. Dosažení určitého vzdělání je u rodičů míněno jako udržení sociálního statusu dané rodiny. Na školu jsou kladeny nejrůznější nároky, jednak má připravit dítě na jeho povolání, má dítě kultivovat a snažit se napravovat chyby, ve výchově rodičů (Havlík, Kořa, 2002).

Rodina je první prostor pro poznání okolí a světa. Žijeme v době, kdy mnoho mladých rodin nemá prostředky na financování vlastního samostatného bydlení. Často tak žijí pohromadě i tři generace. Na jedné straně nabízí působení prarodičů v oblasti výchovy osvědčené metody, zkušenosti, moudrost a životní nadhled. Taky

podpora trávení volného času, kdy převezmou péči o dítě či péči o dítě pokud je nemocné. Na straně druhé jsou to konflikty, kdy v jedné domácnosti žije více generací s odlišnými názory prakticky na cokoli, tedy i na výchovu. Škola představuje další článek v socializaci jedince, ale základem by měla i nadále zůstat rodina.

- e) Emocionální funkce rodiny nemá zastoupení. Neexistuje instituce, která by dokázala nahradit takové citové zázemí, takový pocit lásky, bezpečí a jistoty, které dokáže dát jedinci jen rodina (Kraus, 2008).

MUDr. Damborská, která byla primářkou kojeneckého ústavu v Luhačovicích, prováděla zajímavé pokusy s jednoletými dětmi, které pocházely z normálních rodin a s dětmi, které byly vychovávány jen v ústavu. Před dítě byla postavena děsivá hračka – mimořádně velký medvídek. Dítě z rodiny, které bylo na klíně, u své matky, i když bylo v neznámém prostředí vyšetřovny, ztratilo svou jistotu nejvýš na chvíli, ale pak začalo hračku zkoumat a hrát si s ní. Stejně staré dítě z ústavu, které sedělo na klíně známé sestry, přestože bylo ve známém prostředí vyšetřovny, propadlo panice a nedokázalo tuto situaci ustát. Výsledkem výzkumu je, že děti, které žily v citově chudém prostředí, mají následně problémy v citové oblasti. Vypadá to, že moderní věda přišla na starou pravdu, že dítě potřebuje lásku. To není nějaké hýčkání nebo rozmazlování, ale to, že dítě někam patří, kde je doma, že k někomu patří, k někomu, na nějž se může spolehnout, kdo je prostě jeho (Matějček, 1986).

Láska, pozornost, péče jsou asi to hlavní, co mohou rodiče svým dětem dát. To, co do svých dětí rodiče vloží, se jim zrcadlově vrátí, někdy dříve nebo později.

- f) Rodina je také instituce, kdy součástí jejího životního stylu, je i rekreace, relaxace a zábava. Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale pro děti mají samozřejmě význam největší. Jak je naplněna tato funkce můžeme sledovat v tom, do jaké míry tráví všichni členové rodiny pohromadě svůj volný čas (Kraus, 2008).

Z důvodu velké zaměstnanosti rodiče přenáší úlohu volného času na různá zájmová zařízení angažující se v této oblasti. Může docházet k tomu, že děti mají každý pracovní den nějaký kroužek. Navíc je daný kroužek ani nemusí bavit, dochází do něj, proto, že musí, že si to rodiče přejí. Ubývá společných chvil strávených v rodinném kruhu. Rodina se tak schází třeba jen u večeře, kdy se probírají události dne. Společnou zábavou nebo společně stráveným volným časem pak mohou být jen víken-

dy, akce pro rodiny, tedy pokud se jich účastní, rodinné výlety do supermarketu nebo dovolené. Času, kdy celá rodina je pohromadě, je stále méně. Samozřejmě, že záleží na věku dětí v dané rodině.

1.2 Rodina jako sociální skupina

Rodina můžeme považovat za prostor, ve kterém probíhá socializace během celého života lidského jedince. Rodinu můžeme považovat za místo, které je časově a prostorově ohraničeno a je relativně trvalé. Jedinec, žijící v rodině, je vystaven vlivům několika rodin. Vlivu rodině výchozí, vlivu rodině zakládané a vlivu rodiny, která je jakýsi model v kultuře společnosti. Teprve tehdy, když si dospělý jedinec založí svou vlastní rodinu, tak tento pojem nabude u něj smyslu. Nejvýraznějším způsobem se na utváření osobnosti jedince podílí výchova. Rodiče dostávají výchovné funkce již tím, kdy o dítě pečují, dále jej provází životem, učí je a usměrňují jeho vývoj. Význam mají i rodinné interakce. Nejdříve mezi partnery, kdy dochází ke střetu dvou životních stylů, které si přináší do manželství. Rodinné interakce významně ovlivňují i rozložení pozic v dané rodině. V rodině nacházím tři úrovně interakcí, a to mezi rodiči, mezi dětmi – sourozenci a mezi dětmi a jejich rodiči. (otec – matka), děti (sourozenec - sourozenec), rodiče – děti. Na členy rodiny má vliv povaha již zmiňovaných interakcí, klima rodiny a styl výchovy. Výchovu můžeme považovat za vzájemný vliv mezi rodiči a dětmi (Řezáč, 1998).

Ve výchově můžeme sledovat nejrůznější přístupy rodičů jako jejich náročnost nebo nenáročnost, direktivní a nedirektivní přístup, citový přístup nebo citový chlad, kreativitu, umění motivace dítěte, umění stimulace dítěte, umění reálného očekávání nebo nereálného očekávání (Řezáč, 1998).

Výchovný styl, který je považován jako nevhodný, je vyznačován pomocí nenáročnosti, citového chladu, donucováním, nedostatečnou stimulací a minimální tvořivostí ze strany rodičů. K vhodnému výchovnému stylu patří láska, citovost, kreativita a celková stimulace rozvoje osobnosti jedince. K jednotlivým výchovným stylům patří:

- a) Nejednotný přístup, který se vyznačuje tím, že působení rodičů je nejednotné, dítě má problém s utvářením vlastního JÁ.
- b) Proklamativní přístup je přístup, který je podoben nejednotnému, ale liší se v tom, že dochází k rozporu mezi úmysly a realitou.

- c) Povolný přístup, je charakterizován tím, že rodiče ustupují v prosazování různých norem.
- d) Nedůsledný přístup spočívá v nedotahování naplňování cílů, i když je rodič náročný v požadavcích na dítě.
- e) Potlačující přístup je charakteristický u nechtěných dětí. Jde to negativní postoj k dítěti, neboť dítě je jako připomínka nějakého životního nezdaru, hlubokého zklamání nebo jiné nepříjemnosti. Tento přístup je praktikován i u rodičů, kteří mají sami malou sebedůvěru a v důsledku toho brzdí dítě, jen aby náhodou nevybočovalo
- f) Podplácející přístup, je přístup, kdy rodiče své dítě nadměrně odměňují, a to i za běžnou aktivitu.
- g) Přístup rozmazlující, svědčí o nadměrné citové závislosti rodičů. Je sledován hlavně u rodičů, kteří déle usilovali o potomka. Rodiče brání dítěti v osamostatnění, chtějí, aby dítě bylo stále na nich závislé.
- h) Protekční přístup, kdy rodiče se více zajímají o jedno dítě, na úkor druhého dítěte.
- i) Skleníkový přístup, je charakterizován tím, že dítě selhává mimo danou rodinu.
- j) Moralizující přístup je způsob, kdy rodiče nepřiměřeně trvají na dodržování různých norem, řádů a pravidel.
- k) Puntičkářský přístup je přístup, kdy rodiče stále sledují své děti, stále jim radí a tím je mohou neurotizovat.
- l) Přístup zanedbávající (nedostatečný, deprivující), je spojován se sociálně slabým prostředím a se všemi důsledky z toho plynoucí.
- m) Úzkostný přístup znamená přístup rodiče, který má neustále o dítě strach, brání dítěti v různých činnostech a tím jej zbavuje vlastní iniciativy, volnosti a poznání.
- n) Autoritářský přístup je přístup, kdy je typické, pro rodiče, touha mít nadvládu nad dítětem.
- o) Perfekcionistický přístup je přístup, kdy rodič usiluje o dokonalost svého dítěte ve všech směrech. Většinou se jedná o vlastní nesplněné cíle, které projektuje do dítěte.

Abychom mohli hovořit o zdravém stylu výchovy je zapotřebí přistupovat k dítěti s láskou, podporovat dítě v jeho pozitivních projevech, milovat dítě a mít z dítěte radost (Řezáč, 1998).

Ideálním stylem výchovy je taková výchova, kdy dítě se rodičů nemusí bát, uvědomuje si, že v případě nesnázi může za nimi přijít a svěřit se jim. Mezi dítětem a rodičem je velká důvěra, láska, opora, povzbuzení, rada, ale i potrestání. Dítě se cítí svobodně a bezpečně ve vztahu s rodiči. Mezi rodiči a dítětem je pochopení, ale zároveň i nesouhlas. Rodič by měl být trpělivý, vstřícný, ochotný a měl by mít porozumění. Trest je součástí výchovy. Pro každé dítě je trestem něco jiného. Zákaz oblíbené činnosti, odebrání oblíbené hračky nebo jen, že se maminka neusmívá jako obvykle. Fyzické tresty do výchovy nepatří. Trest by měl korespondovat s věkem dítěte. Důležité je dát vždy dítěti najevo, že ho má rodič stále rád, že je stále milováno.

1.3 Historie a tradice rodiny

Vznik rodiny je datován od období přechodu od primitivního zemědělství k pastevectví. Evropská rodina se postupně vyvíjela během několika staletí. Středověká rodina byla úplně jiná než dnešní rodina. Většinou lidé žili na venkově, kde klíčovou roli v celém životě hrál majetek. Rodina byla ale otevřená, žilo v ní i široké příbuzenstvo. Proto taky byly stísněné podmínky v oblasti bydlení. Lidé trpěli absencí pohodlí, vlastního soukromí. Taky manželský život probíhal bez intimity, neboť v jedné posteli spalo více lidí. Bylo normální, že čeleď spala společně s dobytkem. Ale jídlo byl společné pro všechny. Kulturní život rodiny spočíval pouze v účasti na církevních a vesnických slavnostech. Právě tyto slavnosti byli místem možného seznámení se mladých lidí. Rodiče vybírali svým dětem partnery, bez citového ohledu, rozhodující byla velikost majetku. Pod hrozbou vydědění si děti nedovolily odporovat rodičům. S rozvojem společnosti docházelo postupně i ke změnám v jednání lidí, hlavně v citové a sexuální oblasti. První sexuální revoluce proběhla na přelomu osmnáctého století a přinesla novou věc, a to romantickou lásku. Rodiče postupně přestávali rozhodovat o výběru partnera. Taky se do popředí dostala mateřská láska. Druhá sexuální revoluce proběhla na přelomu šedesátých a sedmdesátých let minulého století. T je charakterizována mimomanželskými styky, nástupem antikoncepce, zvýšenou porodností a velkou rozvodovostí. V této době byla módní postupná monogamie, pro kterou je charakteris-

tické, že žena žila po určitou dobu s jedním partnerem a pak jej vystřídala za druhého. Což mělo negativní důsledky pro dítě, které se v takovém svazku narodilo. Až identifikace choroby AIDS vedla ke změnám v oblasti promiskuity lidí (Grecmanová, 2000).

1.4 Proměny rodiny

Proměny současné rodiny zasáhly sociální role rodičů. Muž jako otec nemá tak výrazné postavení jako tomu bylo dříve, ale neztrácí na významu, právě naopak. Postupně docházelo k tomu, že žena získala nejrůznější práva, ale zároveň i povinnosti. Změna nastala i u dětí, které se aktivně podílejí na rodinném životě. Vztah mezi rodiči a dětmi je více demokratický než dříve. Nenahraditelná je pro děti přítomnost obou rodičů. Rodiče se ve svých rolích vzájemně doplňují. Přítomnost obou rodičů, kteří se ve svých rolích doplňují, je pro děti nenahraditelná. Dítě sleduje, jaký je mezi rodiči vztah, a z něj později čerpá. Proti dřívějším dobám rodina již není tak početná. Taky roste počet osob, které žijí osamoceně a taky počet žen, které žijí bez partnera, ale jen s dětmi. Dalším jevem, který se vyskytuje, je ten, že rodina již není tak často pohromadě, jako tomu bývalo dříve. To je velká škoda, protože tyto chvíle by měly sloužit ke vzájemné komunikaci, popovídání si o tom, co člověk trápí, ke sdělení různých zážitků, ale i radostí. Členové rodiny se mnohdy jen míjejí, jejich kontakt je minimální nebo dokonce nekomunikují vůbec. Partneři si mnohdy vytvářejí další mimomanželské svazky. Na životě dané rodiny se výrazně podepisuje i ten fakt, že rodiče jsou velmi pracovně vytíženi a nemají tolik času na své děti. Jako kompenzaci za to, dávají svým dětem vysoké kapesné, nebo je jinak materiálně odměňují. Tato skutečnost se potom promítá do hodnotového systému a charakteru. Příčinou může být ta skutečnost, že současná rodina je rodinou dvoukariérovou. Česká republika patří k zemím s vysokým výskytem rozvodů. A to do této statistiky nejsou zahrnuty rozchody nesezdaných párů. Rozvedení rodiče často vstupují do dalších svazků, které nemusí fungovat, a koloběh se stále opakuje. Nejvíce na to doplácí děti. V současnosti dochází i rozdělení rodin podle ekonomické úrovně. Mnoho domácností žije v nižší úrovni. Děti z těchto rodin jsou častěji šikanovány. V této nelehké chvíli jsou hlavně mladé rodiny s malými dětmi (Kraus, 2008).

Mimo již výše zmíněných typů rodiny jako je funkční a dysfunkční se můžeme setkat s rodinou vlastní, nevlastní, úplnou, neúplnou, dokonalou, vyloženě špatnou, v těžké životní situaci, geneticky zatíženou, rodinou, ve které je její člen závislý na drogách, nebo s rodinou s kriminálním pozadím (Grecmanová, 2000).

Vlastní rodina je ta, kdy je dítě pokrevně spjato s rodiči, ale pro jeho další vývoj to není tak podstatné. Zásadní je ta skutečnost, jak se k dítěti rodiče chovají. Nevlastní rodina je rodinou náhradní, kdy původní rodiče nemohou, z nejrůznějších příčin, o své dítě pečovat. Biologicky nevlastní rodiče mají možnost dítě adoptovat, potom nabývají veškerá práva a povinnosti jako rodiče vlastní, nebo jim je dítě svěřeno do pěstounské péče. Pěstounská péče je dobrovolná, většinou se pro ni rozhodnou lidé, kteří mají velkou lásku k dětem. Děti, které se nepodaří adoptovat nebo umístit do pěstounské péče, žijí v dětských domovech. V současné době procházejí dětské domovy přestavbami na menší bytové jednotky. Dětské domovy zajišťují komplexní péči o děti. Dalším typem nevlastní rodiny je ta, kdy jeden z rodičů není biologicky vlastní. Úplná rodina je tvořena otcem, matkou a jejich dětmi. Kvalita rodiny a jejího výchovného působení ovšem není determinována tím, že v rodině jsou oba rodiče. Důležitý je přístup rodičů k dětem (Grecmanová, 200).

Česká rodina současnosti je rodina zaměstnané ženy. Žena pracuje především z důvodů ekonomických. Žena nejen dochází do zaměstnání, ale ještě musí zajišťovat péči o děti a starat se o domácnost. Z toho může pramenit i její nespokojenost v rodinném soužití. Je to právě žena, která častěji podává návrh na rozvod manželství (Matoušek, 1997).

1.5 Proměny současného života rodiny

Jednou z proměn současného rodinného života je odklad mateřství. Mateřství starších žen není nový jev, ale jeho příčiny odkládání mají jiný charakter než dřívějších dobách. V minulosti byla příčinou mizivá možnost volby antikoncepce. Příčiny v dnešní době jsou zcela jiné, hlavně je to vyšší pracovní vytížení a dosažené vzdělání a možná kontrola porodnosti. Žena si nejdříve buduje pracovní kariéru, snaží se vytvořit si vlastní zázemí a teprve potom následuje mateřství. Současnost se vyznačuje vyšší rozvodovostí a následně znovuzavíráním manželství, taky vyšším počtem nesezdaných párů a svobodných matek. Žena si sama určuje, kdy bude matkou. Většinou to bývá tehdy, když tomu dozraje po emocionální stránce, avšak ten nejzákladnější motiv je třeba hledat v tikání biologických hodin (Sobotková, 2001).

Další z proměn současného rodinného života je chybění rodičovství. Rodičovství je přirozenou součástí života lidského jedince, má smysl naplnění života, každý touží mít svého pokračovatele. Lidé, kteří nemají problémy přivést dítě na svět, ani netuší, jak frustrovány mohou být páry, které jsou bezdětné. Bezdětné páry jsou si mnohem více vědomy hodnot,

kteře s sebou přináší rodičovství. Proto je taky porucha plodnosti považována za velmi stresující životní událost (Sobotková, 2001).

V současnosti, model rodiny s jedním rodičem, má vzrůstající tendenci. V drtivé většině tento typ rodin tvoří osamělé matky s dítětem nebo dětmi. Ty lze ještě dělit na osamělé matky coby vdovy, dále rozvedené osamělé matky a poslední skupinu tvoří matky, které chtějí dítě, ale bez partnera (Sobotková, 2001).

Dříve tabuizované téma jsou rodiny homosexuálních partnerů. V současnosti se homosexuální menšina zviditelňuje, a taky současně společnost je tolerantnější. Ale tato tolerance opadne ve chvíli, kdy se jedná o rodičovství. Potom většina členů společnosti je rozhořčena, zaujme negativní postoj a odmítá tuto skutečnost. Ještě citelněji se tento problém projeví přímo v dané rodině, kdy se mnohdy přetrhají rodinné svazky (Sobotková, 2001).

Rodinné prostředí je to nejzákladnější prostředí jaké člověk může mít a zároveň se v něm zrcadlí i problémy, které s sebou přináší doba. Význam rodiny tkví především v socializaci jedince, v předávání hodnot, norem, vzorců, a ty pak následně, již dospělý jedinec, předá další generaci. To, jaká bude osobnost jedince, se začne tvořit ještě před jeho nástupem do školy. Z hlediska socializace je důležitých prvních pět let života (Kohoutek, 2001).

Rodina, rodiče jsou nejdůležitější činitelé pro dítě od jeho narození. Postavení ženy – matky coby dárkyně života je zcela jedinečné. Již v průběhu těhotenství se začíná rozvíjet silné emocionální pouto k dítěti. Nejprve dítě v děloze matky roste, posléze matka začne cítit pohyby svého dítěte a vyvrcholením je porod dítěte. Zprvu zajišťuje péči o dítě hlavně matka, kdy kojí, přebaluje, koupe, krmí, je s dítětem po celý den. Role otce se postupem doby změnila, a je více zřetelnější. Otec není jen živitel rodiny. Stejně jako matka se angažuje jak na výchově, tak i v oblasti citové. Dítě potřebuje oba rodiče, potřebuje od nich podněty, aktivitu, aby se mohlo správně rozvíjet. Když si dítě začne osvojovat umění řeči, tak se začne ptát, a to na cokoli. Oblíbená otázka je proč? To je přirozená touha po poznání okolního světa, ale taky i základ pro pozdější motivaci k učení, dítě chce všemu porozumět. Rodiče by měly dítěti dávat pravdivé odpovědi, samozřejmě adekvátně k jeho věku. Rozhodně by zvědavost dítěte neměla být pro rodiče obtěžováním. Každé vývojové období dítěte klade jiné nároky na rodiče. Jak dítě roste, tak se učí co je špatné a co je v pořádku. A to na základě reakcí, ale i z odměn a trestů. Rodiče budou jednat jinak s novorozencem, batoletem nebo adolescentem.

Znakem dnešní doby jsou snad až mnoho zaměstnaní rodiče, kterým zbývá málo času na své děti, ale i mnohdy na další členy širší rodiny. Pokud jsou oba rodiče na pracovním a společenském vzestupu, tak vyvstane otázka, kdo se bude věnovat dětem a domácnosti. Tento problém řada rodin řeší tím, že využívá svých babiček, které mnohdy odcházejí předčasně do starobního důchodu právě z důvodu pomoci svým dětem zajistit péči o své děti. Další možností je využití profesionálních agentur poskytující služby v této oblasti. Doba, kterou rodina tráví společně, kdy se věnují různým činnostem nebo jen tráví volnou chvíli dohromady, se velmi zkracuje, klesá. Děti tak tráví onen volný čas sledováním televize, hraním her na počítači, bezcílnou činností, potulováním se po supermarketech nebo si sami hrají. Vše záleží na věku dítěte. Ale na druhou stranu mohou být děti přetěžovány různými zájmovými kroužky právě z důvodu, že rodiče nemají čas, nemají nikoho, kdo by na dítě dohlížel, kdo by se jim věnoval. A tak se často společné rodinné setkání a povídání odehrává v autě, kdy rodiče vyzvedávají své děti z kroužků nebo jen u večere.

Na utváření vlastního JÁ a vlastního sebehodnocení má velký význam především rodina. Aniž bychom si uvědomovali, tak dítě velmi pečlivě vnímá okolní svět, naše chování coby rodičů k sobě samým i k dítěti a ostatním, je velmi citlivé a pamatuje si.

Rodina by měla být pro dítě místem pohody, důvěry, klidu, zájmu, těsné blízkosti, vlídné atmosféry, tolerance, spolupráce, odpovědnosti, lásky, bezpečí, jistoty, sounáležitosti a místem skutečného domova. Jen tak může vyrůst z malého jedince silná, všestranná osobnost, která je schopna obstát ve společnosti.

Rodina je místo, které je důležité nejen pro dítě, ale i pro samotného dospělého jedince. Snad žádný člověk na světě nechce zůstat sám. Každý člověk někoho potřebuje, chce mít svůj domov, svého životního partnera, své děti. Od naplnění svých tužeb, svých potřeb a přání se potom odvíjí i celkový psychický stav jedince, což se promítá do jeho zdraví. Rodina by měla být pro každého jejího člena bezpečným a pevným zázemím.

2 VÝCHOVA JAKO SOUČÁST SOCIALIZACE

Socializaci si můžeme vysvětlit jako postupnou přeměnu, která vede ke zepolečenštění lidského jedince. Socializace je běh na celý život, protože člověk se učí neustále, jen aby obstál ve společnosti, aby byl v ní schopen žít, aby byl schopen navazovat nejrůznější kontakty a vztahy. Socializaci je možno sledovat v dráze rodinné, společenské a profesní (Kraus, 2008).

Socializace jde ruku v ruce s rodinou, která od narození působí na jedince, a ve které člověk prožije celý život (Havlík, Kořa, 2002).

Rodina je nejdůležitější socializační činitel, neboť je první, která lidského jedince učí a seznamuje se společenskými zvyklostmi. Na rodinu dále naváže škola. Výsledkem socializace je jedinec, který je bez problémů schopen žít ve společnosti, jedinec, který je schopen se ovládat, jedinec, který umí naplnit svůj život a má reálný pohled na život. Socializace probíhá v rodinách na různých úrovních v různé kvalitě (Kraus, 2008).

2.1 Činitelé procesu socializace

Na socializaci má vliv především genotyp, ten člověk získá již během početí. Dále vrozené dispozice, vlivy prostředí, aktivita daného jedince a především výchova (Kraus, 2008).

Výchovu můžeme definovat jako socializaci, jako činnosti, které přispívají k tomu, že naučí žít lidského jedince ve společnosti. Rodiče vštěpují dítěti určité poznatky a dovednosti, mají své výchovné cíle. Je důležité, aby se dítě naučilo je umět praktikovat v každodenním životě (Kraus, 2008).

Výchova taky znamená, že rodič má stanovený svůj výchovný ideál, to, čeho chce výchovou dosáhnout, aby dítě později obstálo v životě a ve společnosti. Rodič by měl umět své dítě rozvíjet po všech stránkách jeho osobnosti. Měl by umět rozpoznat kvality a nadání u svého dítěte a pomoci je rozvinout (Grecmanová, 2002).

V oblasti rodiny a socializace je velmi častým pojmem slovo prostředí člověka. To můžeme charakterizovat nejen pomocí materiálních předmětů, ale i pomocí duchovních vztahů. Každý jedinec se narodí do určitého prostředí, které jej poznamenává na celý život (Kraus, 2008).

Duchovním vztahům je přikládán velmi vysoký význam, protože ovlivňují lidského jedince po stránce emocionální, výchovné a kulturní (Kraus, 2008).

2.2 Rodina a socializace

Rodina je základní mikroprostředí, které působí na dítě. Dítě pozoruje členy své rodiny a snaží se napodobovat jejich způsoby a taky členové rodiny respektují dítě, je to oboustranný proces. Rodina mimo biologických potřeb, kde obvykle nebývá problém, uspokojuje i potřeby psychické a sociální. Dítě by mělo mít možnost poznávat, mělo by být naplněno po stránce citové, mělo by mít pocit, že je chráněno, že je v bezpečí, mělo by možnost poznávat život ve společnosti. Na dítě působí zprostředkovaně i společenská a finanční stránka rodiny. V oblasti finanční stránky je to profese rodičů a jejich společenské postavení. Na dítě působí i věk rodičů, jejich dosažené vzdělání, počet sourozenců a jeho postavení uvnitř dané rodiny. To, v jakém pořadí se dítě narodí, jej může ovlivnit. První dítě je zároveň jedináčkem, a tak veškerá pozornost se vztahuje pouze na něj. Proto může nastat problém, když se do rodiny narodí další dítě, to může vyvolat pocit žárlivosti. Úkolem rodičů by mělo být připravit dítě na dalšího sourozence. Domov je místo, kde nescházejí jednotliví členové rodiny, kde společně žijí, kde rozvíjejí své vztahy a mají se rádi (Kohoutek, 2001).

2.3 Výchova v dětství

Pro harmonický rozvoj lidského jedince má nejdůležitější význam výchova v jeho dětství. Žijeme ve společnosti, kde je to převážně matka, která se nejvíce dítěti věnuje, učí jej poznávat normy, které tato společnost respektuje a zároveň kontroluje, odměňuje a trestá. Samozřejmě, že na lidského jedince má vliv vše co se děje kolem něj. Správná výchova bývá charakterizována slovy jako výchova s láskou, s trpělivostí, s porozuměním a s respektem (Kohoutek, 2001).

Výchova dítěte je skutečně náročná. Již záhy dítě začne být skutečnou osobností, která úplně přesně ví, co chce. A hlavně dobře ví, co nechce. Dítě často svádí s rodičem tvrdý boj a jeho odhodlání je obrovské. Rodič musí předvést svou výdrž a trpělivost. To je úkol jistě nelehký a to z jednoho důvodu, dítě má prostě lepší nervy než rodiče. Pro rodiče může být skutečně těžké podívat se na svět očima dítěte a porozumět mu. Samozřejmě, že vše má určité hranice. Každá etapa vývoje dítěte sebou nese odlišné těžkosti a problémy, které musí rodiče řešit.

Každé dítě je jedinečný exemplář, vlastní osobnost, v žádném případě není kopie rodičů. Z tohoto důvodu by rodiče neměli realizovat na dítěti své nesplněné sny a tlačit je do něčeho o co dítě nemá zájem.

Požadavky, které dnešní doba klade na rodiče, jsou velké. Vlivem rychlého životního tempa dochází k tomu, že rodina již není tak často ve spojení jako dříve. Dochází k tomu, že u členů jedné rodiny vážne komunikace, začínají se objevovat problémy, které se hromadí, rodina je neřeší a pak to vše může vyústit až v krizi rodiny. Není v moci člověka vše zvládnout, spíše je důležité, aby si rodiče a ostatní členové rodiny dokázali stanovit jakýsi svůj žebříček důležitých hodnot, priorit a řídit se podle něj.

3 RODINNÉ PRÁVO

Po vzniku ČSR bylo tzv. recepční normou (zák. č. 11/1918 Sb, z. a n., o zřízení samostatného státu československého) převzato dosavadní občanské právo platné na území bývalé rakousko – uherské monarchie. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku byly manželské a rodinné poměry upraveny Všeobecným občanským zákoníkem rakouským z roku 1811, ve znění doplňujících novel. Krátce po vzniku ČSR bylo přistoupeno k nové úpravě manželských vztahů. Tzv. manželská novela (zák. č. 320/1919 Sb.) připustila vedle církevního sňatku i sňatek občanský, upravila manželské ohlášky, zejména připustil rozlučitelnost manželství bez ohledu na konfesi manželů. Vztahy mezi manžely i mezi rodiči a dětmi byly založeny na principu nadřazeného postavení muže v manželství i rodině. Manželskému otci náležela tzv. moc otcovská. Zákon o právu rodinném (zák. č. 265/1949 Sb.) zakotvil rovnost muže a ženy v manželství a rodině a zrovnoprávnil děti narozené mimo manželství. Ve vztazích mezi rodiči a dětmi byl zrušen institut moci otcovské a namísto toho měli oba rodiče nad dětmi tzv. moc rodičovskou. Přijetí nové Ústavy v roce 1960 vedlo k poměrně zásadní rektifikaci mnoha pramenů československého práva. Vedle vydání nového občanského zákoníku (zák. č. 40/1964 Sb.) a občanského soudního řádu (zák. č. 99/1963Sb.) došlo současně i k vydání nového zákona o rodině. Ve své podstatě šlo o velkou novelu zákona o právu rodinném. Zákon o rodině byl novelizován zák. č. 131/1982 Sb., ale přinesl jen kosmetické úpravy. Dlouho očekávaný zákon o sociálně právní ochraně dětí byl přijat jako zákon č. 359/1999 Sb. S účinností od 1. 4. 2000.

3.1 Zákon o rodině

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ze dne 4. Prosince 1963, ve znění zákona č. 132/1982 Sb., nálezů Ústavního soudu České republiky č. 72/1995 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., č. 360/1999 Sb. A č. 301/2000 Sb. Zákon je rozčleněn do čtyř částí.

Část první je rozčleněna do pěti hlav a upravuje manželství. Hlava první řeší vznik manželství. Hlava druhá neplatnost a neexistenci manželství. Hlava třetí vztahy mezi manžely. Hlava čtvrtá zánik manželství smrtí, prohlášení manžela za mrtvého. Hlava pátá rozvod. Část druhá je rozčleněna do čtyř hlav a upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi. Hlava první řeší rodičovskou zodpovědnost. Hlava druhá výchovné opatření. Hlava třetí určení rodičovství. Hlava čtvrtá osvojení. Hlava pátá poručenství a opatrovnictví.

Část třetí je rozčleněna do pěti hlav a upravuje výživné. Hlava první řeší vzájemnou vyživovací povinnost rodičů a dětí. Hlava druhá vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými. Hlava třetí vyživovací povinnost mezi manžely. Hlava čtvrtá výživné rozvedeného manžela. Hlava pátá příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce.

Část čtvrtá představuje závěrečná ustanovení (Hrušáková, 2001).

3.2 Výběr ze zákona o rodině

Část první. Manželství.

Hlava první. Vznik manželství

§ 1 Pojem a účel manželství

- (1) Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem.
- (2) Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.

Hlava třetí. Vztahy mezi manžely.

§ 18 Práva a povinnosti manželů. Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.

§ 19 Uspokojování potřeb rodiny.

- (1) O uspokojování potřeb rodiny jsou povinni oba manželé pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů.
- (2) Poskytování peněžních a jiných prostředků na náklady společné domácnosti může být zcela nebo zčásti vyváženo osobní péčí o společnou domácnost a děti.
- (3) Neplní – li jeden z manželů svoji povinnost hradit náklady společné domácnosti, rozhodne na návrh druhého manžela ve věci soud.

Hlava pátá. Rozvod.

§ 25 Úprava poměrů k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu. Manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, které vydá soud v řízení podle § 1765 občanského soudního řádu.

§ 26 Kritéria pro svěření dítěte do výchovy.

- (1) Před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.
- (2) Jsou – li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají – li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, po případě střídavé výchovy obou rodičů, je – li to v zájmu dítěte a budou – li tak lépe zajištěny jeho potřeby.
- (3) Rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti může být nahrazeno dohodou rodičů, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu.
- (4) Při rozhodování o svěření dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vlohy, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Dbá, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi a právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud přihlédne rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů.
- (5) Soud vždy vezme v úvahu, kdo dosud kromě řádné péče o dítě dbal o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní.

§ 27 Úprava styku

- (1) Dohoda o styku rodičů s dítětem nepotřebuje schválení soudu.
- (2) Soud však styk rodičů s dítětem upraví, vyžaduje – li to zájem na jeho výchově a poměry v rodině. Bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem, pokud je opakovaně bezdůvodné, je považováno za změnu poměrů, vyžadující nové rozhodnutí o výchovném prostředí.
- (3) Jestliže je to nutné v zájmu dítěte, soud styk dítěte s rodičem omezí nebo jej i zakáže.
- (4) Vyžaduje – li to zájem dítěte poměry v rodině, může soud upravit styk dítěte s prarodiči a sourozenci.

Část druhá. Vztahy mezi rodiči a dětmi.

Hlava první. Rodičovská zodpovědnost.

§ 31 Pojem a rozsah rodičovské zodpovědnosti

(1) Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností

- a) Při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj
- b) Při zastupování nezletilého dítěte
- c) Při správě jeho jmění

(2) Při výkonu práv a povinností uvedených v odstavci 1 jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

(3) Dítě, které je schopno s ohledem na stupeň svého vývoje vytvořit si vlastní názor a posoudit dosah opatření jeho se týkajících, má právo obdržet potřebné informace a svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů týkajících se podstatných záležitostí jeho osoby a být slyšeno v každém řízení, v němž se o takových záležitostech rozhoduje.

(4) Dítě, které žije nespolečné domácnosti s rodiči, je povinno podle svých schopností jim pomáhat. Je dále povinno přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny, pokud má vlastní příjem, popřípadě majetek, kterého nepoužít pro společné potřeby rodiny.

§32 Postavení rodičů

(1) Rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče.

(2) Rodiče mají být osobním životem a chováním příkladem svým dětem.

§ 33 Postavení manžela rodiče dítěte

Na výchově dítěte se podílí i manžel, který není rodičem dítěte, za předpokladu, že s ním žije ve společné domácnosti.

§ 35 Povinnosti dítěte

Dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat.

Část třetí. Výživné.

Hlava první. Vzájemná vyživovací povinnost rodičů a dětí.

§ 85 Vyživovací povinnost rodičů k dětem

- (1) Vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopna se živit.
- (2) Oba rodiče přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.
- (3) Při určení rozsahu jejich vyživovací povinnosti přihlíží se k tomu, který z rodičů a v jaké míře o dítě osobně pečuje. Žijí – li rodiče spolu, přihlédne se i k péči rodičů o společnou domácnost.

§ 86 Neplnění vyživovací povinnosti

- (1) Nežijí – li rodiče nezletilého dítěte spolu, upraví soud rozsah jejich vyživovací povinnosti nebo schválí jejich dohodu o výši výživného (§ 50).
- (2) Soud postupuje stejným způsobem, žijí – li rodiče spolu, avšak jeden z nich neplní dobrovolně své povinnosti k nezletilému dítěti.
- (3) Výživné zletilých dětí upraví soud jen na návrh.

§ 87 vyživovací povinnost dětí k rodičům

- (1) Děti, které jsou schopny samy se živit, jsou povinny zajistit svým rodičům slušnou výživu, jestliže to potřebují.
- (2) Každé dítě plní tuto vyživovací povinnost takovým dílem. Jaký odpovídá poměru jeho schopností, možností a majetkových poměrů k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ostatních dětí.

Hlava třetí. Vyživovací povinnost mezi manžely.

§ 91 Vzájemná vyživovací povinnost, rozsah

- (1) Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost.
- (2) Neplní – li jeden z manželů tuto povinnost, určí soud na návrh některého z nich její rozsah, přičemž přihlédne k péči o společnou domácnost. Rozsah vyživovací povinnosti stanoví tak, aby hmotná a kulturní úroveň obou manželů byla zásadně stejná.

(3) Tato vyživovací povinnost předchází vyživovací povinnosti dětí.

Hlava šestá. Společná ustanovení.

§96 Kritéria výživného.

- (1) Při určení výživného přihlédne soud k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného zkoumá soud, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika.
- (2) Výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy (Hrušáková, 2001).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SOUČASNÁ RODINA

V současné době se stále častěji setkáváme s pojmem krize rodiny. Nárůst počtu rozvedených manželství je alarmující, dosahuje až k 49,6%, kdy nejčastější příčina důvodu k rozvodu je uváděna rozdílnost povah, názorů a zájmů, nevěra, alkoholismus, nezájem o rodinu (CSU cit. (10. 4. 2010))

Kde hledat příčiny tohoto stavu? V naší společnosti došlo před 20 lety k zásadní změně, která ovlivnila a ovlivňuje náš život, což se samozřejmě promítá i do vztahu rodina a výchova. Rodina již mnohdy není tím pevným bodem. Členové rodiny již mnohdy netráví tolik společného volného času jako v dřívější době. Stává se, že děti neuznávají rodinné a rodičovské hodnoty, objevují se střety mezi dětmi a rodiči v otázce životního stylu a cíle, celkově revolta adolescentů vůči rodičům. Žijeme v éře počítačové technologie, která jedince mnohdy odtrhává od skutečné reality a poutá jej do světa reality virtuální. Jedinec často ztrácí potřebu komunikovat s ostatními členy rodiny, uzavírá se do světa nejrůznějších počítačových her, nemá zájem o společně strávené chvíle s rodinou. Tato oblast se týká především dětí a adolescentů. Tyto skutečnosti pak mohou ve finále přinášet komunikační šum ve vztahu rodič a dítě. Navíc sami partneři jsou ve vztazích mezi sebou nestabilní, nekomunikují mezi sebou, nalézají smysl života v něčem jiném než v rodinném životě, soustředují se na svou vlastní pracovní kariéru. Dochází k ochuzení v citové oblasti a ve finále dochází k rozbití rodiny, zvyšuje se rozvodovost. Přitom rodina a rodinná výchova formují a ovlivňují celou osobnost jedince.

4.1 Cíle výzkumného šetření

Poznatky o vlivu rodiny na formování osobnosti jedince společně se současným zájmem médií o téma rodiny mne přivedly k myšlence mého výzkumu v oblasti rodiny. Kdy pomocí dotazníkové metody jsem se snažila zjistit jaká je současná rodina.

Cílem mého výzkumného šetření je:

- a) zmapovat současnou rodinu a to z hlediska její úplnosti, stylu výchovy a způsobu trávení volného času
- b) získání, zpracování a konečná interpretace údajů

Hlavním cílem mého výzkumného šetření je snaha nalézt odpovědi na otázky:

- a) Jaký je nejčastější výchovný styl rodičů?**
- b) Kolik času denně tráví rodiče se svými dětmi?**
- c) Jakým způsobem tráví členové rodiny společný volný čas?**
- d) Rodinný stav rodičů?**

V dílčích cílech sleduji život rodiny, a to z hlediska:

- Bydlení. Zajímá mne, kolik z dotazovaných respondentů bydlí s rodinou na vesnici a ve městě, zda bydlí sami nebo s rodiči, v bytě nebo rodinném domě.
- počtu dětí
- péče o dítě. Zda rodičům někdo pomáhá s péčí, přibližně kolik hodin denně věnují pouze dítěti nebo dětem.

4.2 Metodika výzkumu

- empirický, kvantitativní výzkum
- popisný výzkumný problém
- dotazníkové šetření
- použitá technika: dotazník, zpracování získaných dat

4.3 Design dotazníku

Tab. 1. Design dotazníku

Uzavřená dichotomická položka	Otázka č. 1, 4, 5, 6, 9, 11, 16, 18, 19
Uzavřená selektivní položka	Otázka č. 2, 3, 8
Uzavřená polytomická výběrová položka	Otázka č. 10, 12, 13, 14, 15, 17, 20
Otevřená otázka	Otázka č. 7

Zdroj: vlastní zpracování

Z uvedených položek tvoří položky pro zjišťování faktů jako jsou demografické údaje tyto otázky: č.1, č.2, č.3, č.7, č. 8.

4.4 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořili dospělí jedinci žijící na území Zlínského kraje. Z celkového počtu 163 rozdaných dotazníků mohlo být ke zpracování využito 100 dotazníků. Zbytek nebylo možno použít ke zpracování pro neúplnost odpovědí a pro ztrátu v daných centrech.

Výzkumný vzorek představovaly ve 100% ženy. Z hlediska věku byl největší podíl, 75%, žen ve věku 26-35 let. Tento věk byl následován, ve 20%, věkem v rozmezí 36-42 let. Nejméně zastoupenou kategorií, z hlediska věku, tvořily ženy ve věku 18-25 let a to 2%, dále ženy ve věku 43-49 let a to 3%. 0% účast v dotazníku jsem zaznamenala u kategorie nad 50 let.

Z tohoto výčtu žen dosáhlo vzdělání základního 0%, středoškolského 72% a vysokoškolského 28%.

V 71% se jednalo o ženy, které bydlí ve městě, 29% žen bydlí na vesnici.

Z celkového počtu respondentek uvedlo, že 58% bydlí v bytě a 42% bydlí v rodinném domě.

Nejpočetnější skupinu žen, z hlediska rodinného stavu, tvořily ženy, které jsou vdané a to z 79%. Následovány byly ženami, které žijí ve svazku s partnerem, a to v 15%. Nejméně bylo zastoupeno žen rozvedených, a to v 6%.

4.5 Realizace výzkumu

Dotazníky jsem rozdala jednak fyzicky do mateřských center a do center volného času, tak mezi své spolužáky, přátele a osoby žijící v mé blízkosti, tak i elektronicky, kdy velmi nápomocen mi byl internet a jeho rychlý způsob komunikace.

Získané údaje jsem posléze zpracovala a každou otázku zvlášť vyhodnotila. Na závěr jsem zodpověděla na své otázky, které byly cílem mého výzkumného šetření.

4.6 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Tab. 2. Otázka pohlaví respondentů

Otázka č. 1	
Jste muž: 0%	Jste žena: 100%

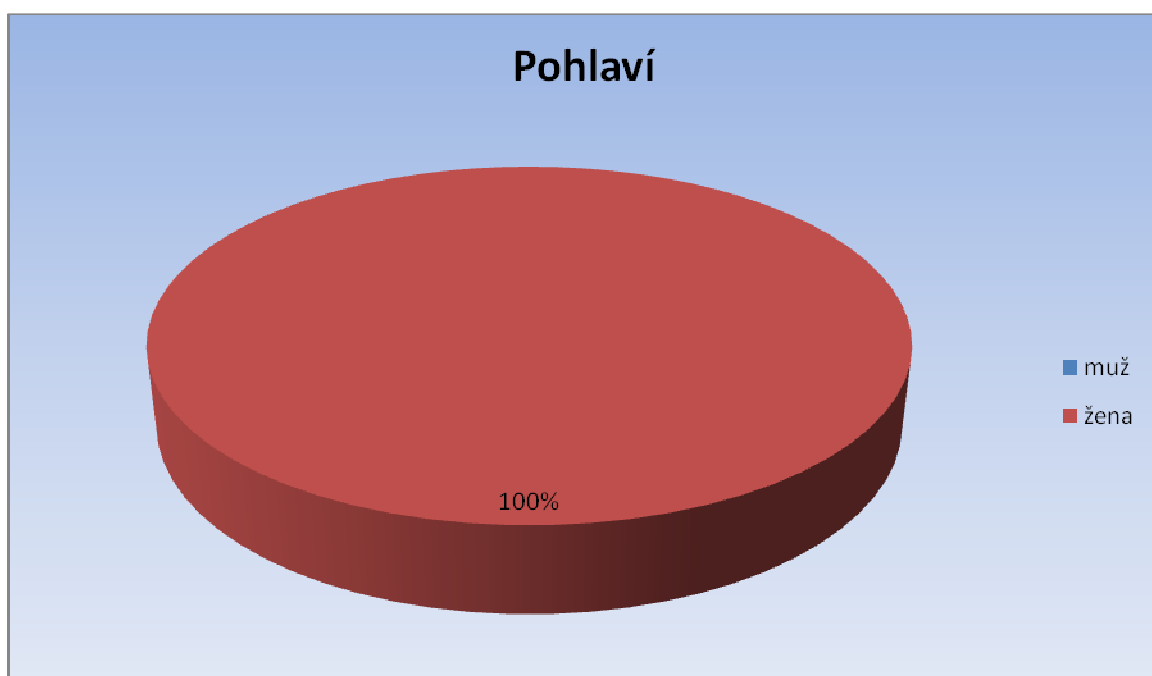
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

I když dotazník byl přístupný pro dospělé jedince obou pohlaví, tak bohužel na něj odpověděly pouze ženy.

Komentář:

Z výsledku usuzuji, že je to stále žena, která se na péči o dítě nebo děti podílí největším dílem, taky byla ochotna se účastnit dotazníkového šetření. Dotazník byl uložen na veřejných místech center volného času, kam dochází děti za přítomnosti rodičů. Je možné, že muži měli dojem, že dotazník je určen spíše pro ženy.

Obr. 1. Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 3. Věk respondentů

Otázka č. 2

Váš věk:

18-25 let: 2%	26-35 let: 75%	36-42 let: 20%	43-49 let: 3%	50 a výše: 0%
---------------	----------------	----------------	---------------	---------------

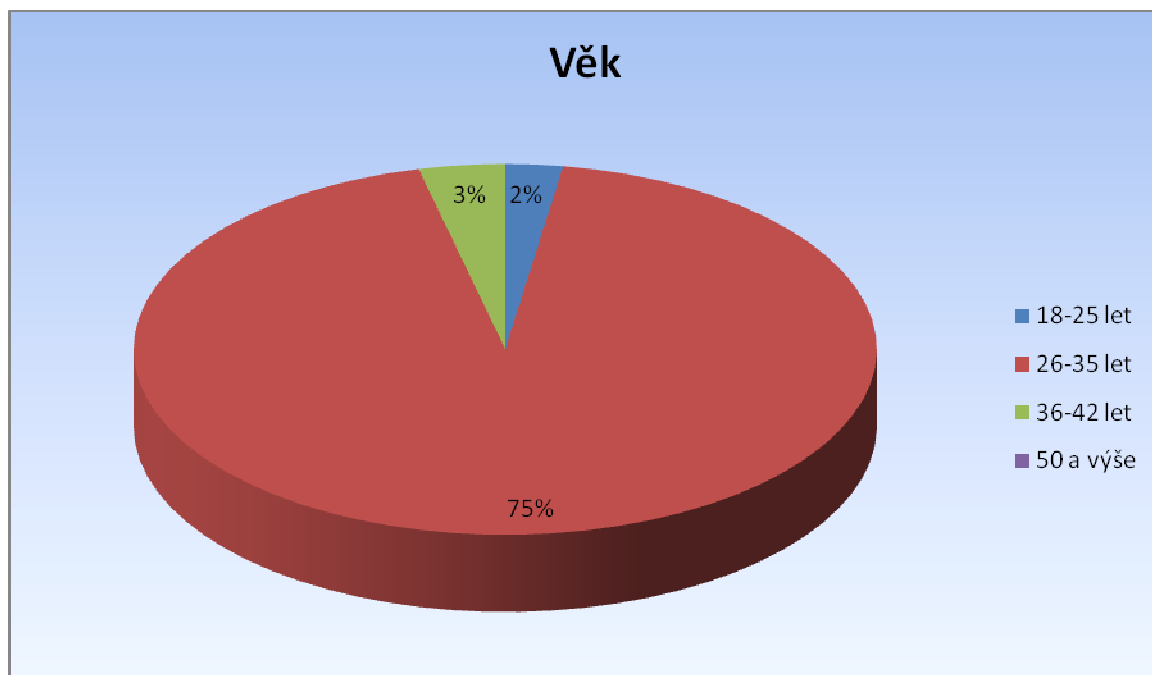
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

Největší podíl žen, a to v počtu 75 byl ve věku 26-35 let, následován věkem 36-42 let u 20 žen. Naopak nejmenší podíl žen, které se účastnily v dotazníkovém šetření, byl ve věku 18-25 let, a to v počtu 2. 3 ženy byly ve věkovém rozmezí 43-49 let.

Komentář:

Tento výsledek potvrzuje současný trend, a to odkládání mateřství. Mladých matek do 25 let, jak tomu bylo trendem v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, je minimum. Příčinu lze vidět v možnostech, které dnešní doba nabízí mladým lidem. Více je této oblasti věnováno v teoretické části.

Obr. 2. Věk respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 4. Vzdělání respondentů

Otázka č. 3

Vaše vzdělání:

Základní: 0%	Střední: 72%	Vysokoškolské: 28%
--------------	--------------	--------------------

Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

72 žen ze sta uvedlo, že dosáhlo středoškolského vzdělání. Naproti tomu vysokoškolského dosáhlo pouze 28 žen. Dotazníkového šetření se neúčastnila žena se základním vzděláním.

Komentář:

Vzdělání v dnešní době hraje klíčovou roli, hlavně na trhu práce. Lidé bez vzdělání prohrávají na trhu práce. Pro ženu je o to důležitější, že obvykle je to ona, která pečuje o děti a domácnost a tomu potřebuje přizpůsobit jak zaměstnání, tak pracovní dobu. Žena se vzděláním má větší šanci na uplatnění se než žena s minimálním vzděláním.

Obrázek č. 3 Vzdělání respondentů

Obr. 3. Vzdělání respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 5. Bydliště respondentů

Otázka č. 4

Vaše bydliště:

Město: 71%	Vesnice: 29%
------------	--------------

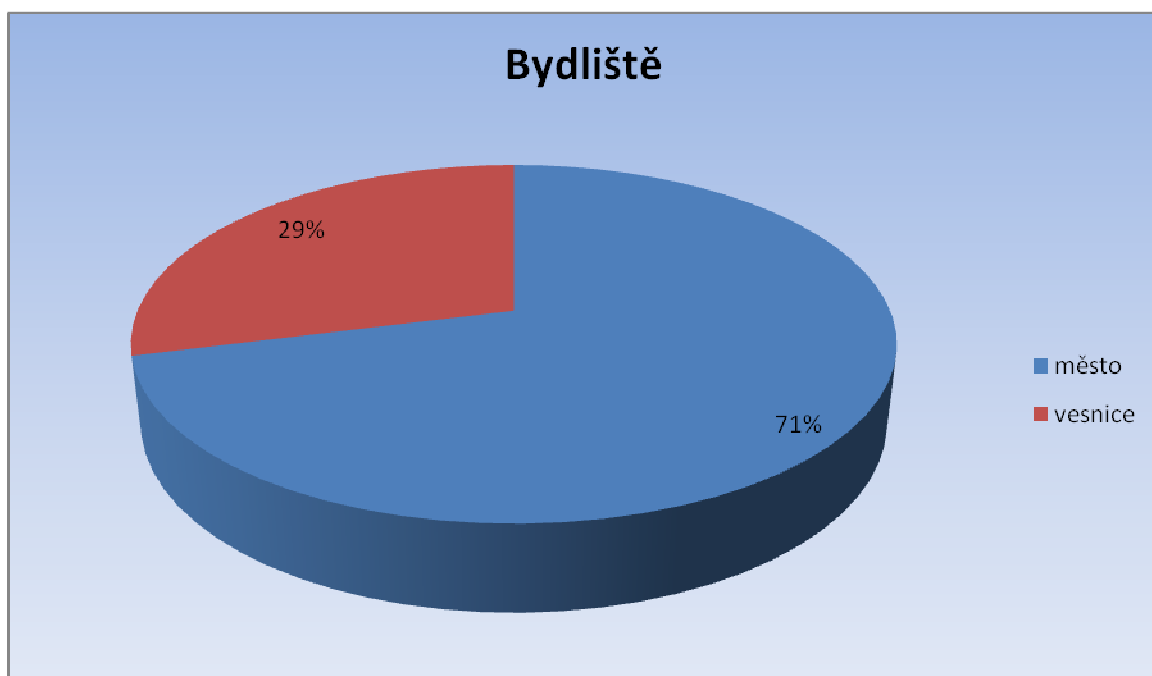
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

71 dotázaných žen uvedlo, že bydlí ve městě, 29 žen bydlí s rodinou na vesnici.

Komentář:

Tato otázka je jednou z dílčích otázek výzkumu sledujícího život rodiny. Život ve městě přináší rodinám s dětmi více možností jak kulturních, sportovních, tak z hlediska využití volného času a nabídky nejrůznějších kroužků pro děti než na vesnici. Rodiny bydlící na vesnici musí za těmito aktivitami dojíždět, což může být z hlediska časového, finančního a personálního náročnější. Naopak život na vesnici je více družnější osobnější, lidé se více znají, děti jsou více spjaty s přírodou než ve městě.

Obr. 4. Bydliště respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 6. Otázka druhu obydlí

Otázka č. 5

Bydlíte:

V bytě: 58%	V rodinném domě: 42%
-------------	----------------------

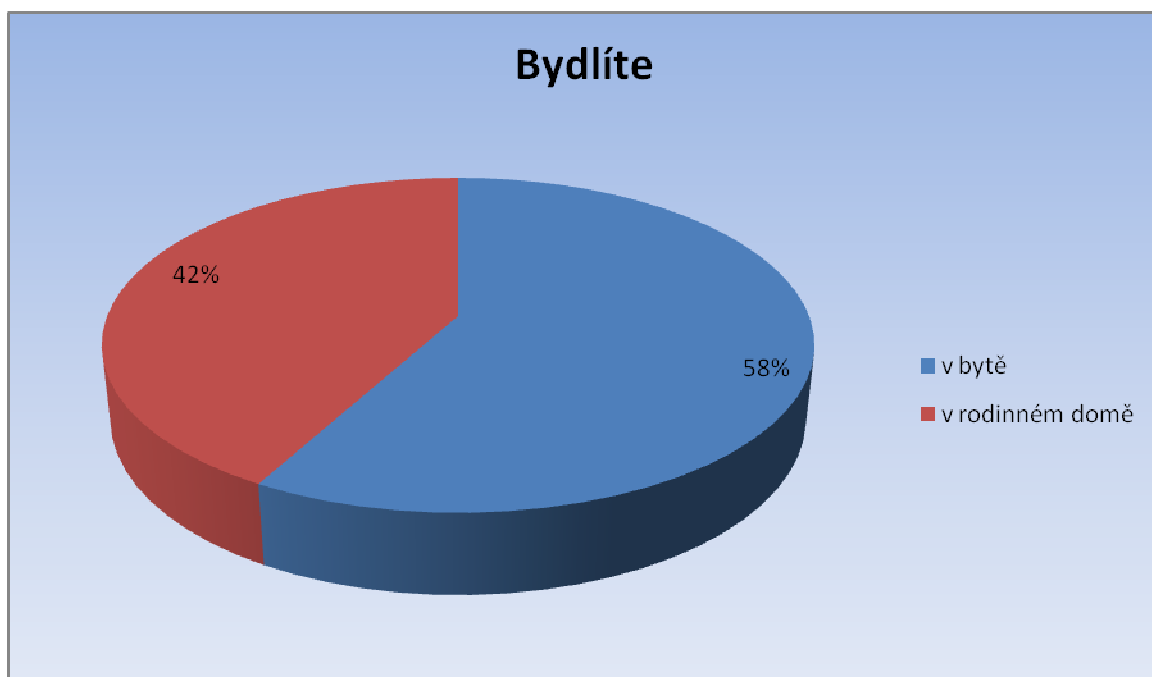
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

58 dotázaných žen uvedlo, že bydlí v bytě, 42 žen uvedlo, že bydlí v rodinném domě.

Komentář:

Tato otázka je jednou z dílčích otázek výzkumu sledujícího život rodiny. Dá se říci, že obě varianty jsou téměř stejné. Spíše záleží na tom, co jednotlivé páry preferují a jaká je jejich finanční situace. Obě varianty mají své pro a proti.

Obr. 5. Druh obydlí

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 7. Otázka soužití

Otázka č. 6

Bydlíte:

Sami: 82%	S rodiči: 18%
-----------	---------------

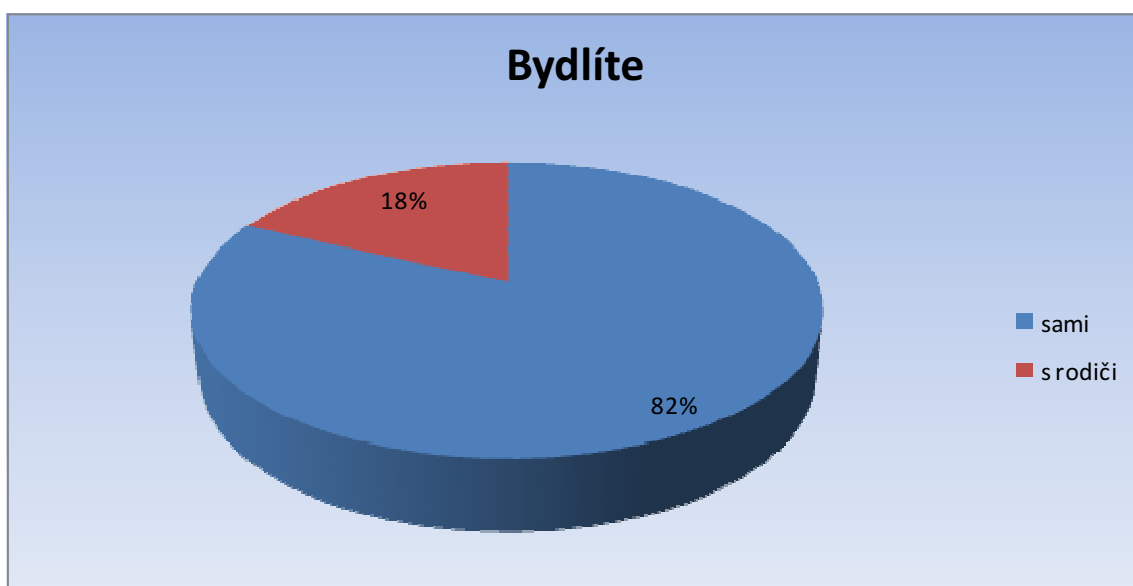
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku.

82 dotazovaných žen uvedlo, že žije s rodinou samostatně, naproti tomu 18 žen uvedlo, že žije se svou rodinou společně s rodiči.

Komentář:

Tato otázka je jednou z dílčích otázek výzkumu sledujícího život rodiny. Převážná většina daných rodin žije samostatně, pouze čtvrtina s rodiči. Samostatné bydlení je snem asi spousty rodin, ale může se stát taky finančně náročné, obzvláště tehdy, je-li žena s dětmi doma a finanční zajištění je pouze ze strany muže. Dvougenerační bydlení přináší své výhody i nevýhody a může mít nejrůznější příčiny. Pro mladé rodiny to může být z finančních důvodů, z nemožnosti dosáhnout na vlastní bydlení, ale taky proto, že to chtějí. Výhodou může být pomoc, rada od rodičů. Na druhou stranu může být příčinou sporů, kdy proti sobě stojí dvě generace s různým názorem na cokoli.

Obr. 6. Otázka soužití

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 8. Počet dětí

Otázka č. 7

Kolik máte dětí:

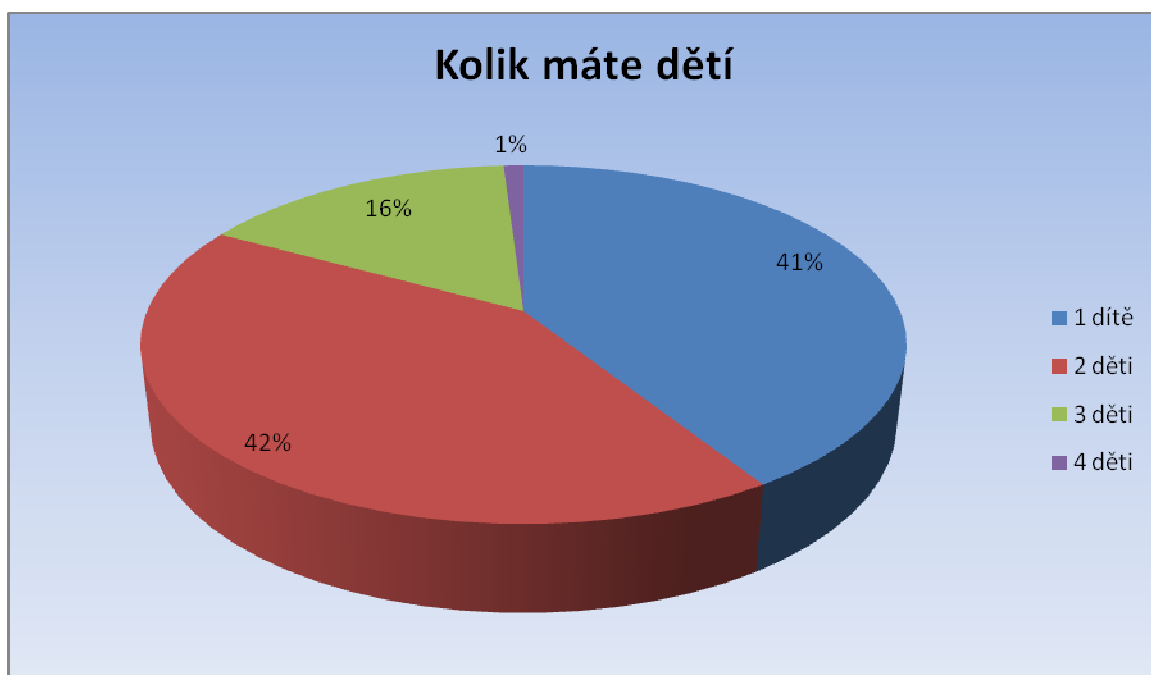
1 dítě: 41%	2 děti: 42%	3 děti: 16%	4 děti: 1%
-------------	-------------	-------------	------------

Zdroj: vlastní zpracování

42 dotázaných žen uvedlo, že má 2 děti, 41 žen má jedno dítě. Počet tří dětí uvedlo do dotazníku 16 žen a počet čtyři děti jen jedna žena.

Komentář:

Tato otázka je jednou z dílčích otázek výzkumu sledujícího život rodiny. Počet žen, kde v rodině jsou přítomny dvě děti, je téměř totožný s počtem žen, kde v rodině je přítomno jen jedno dítě. Výsledek odpovídá současnému trendu.

Obr. 7. Počet dětí

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 9. Rodinný stav

Otázka č. 8

Jste:

Vdaná/ženatý: 79%	Svobodná/svobodný: 0%	Rozvedená/rozvedený: 6%	Žijete s přítelem/přítečkyní: 15%
-------------------	--------------------------	----------------------------	---

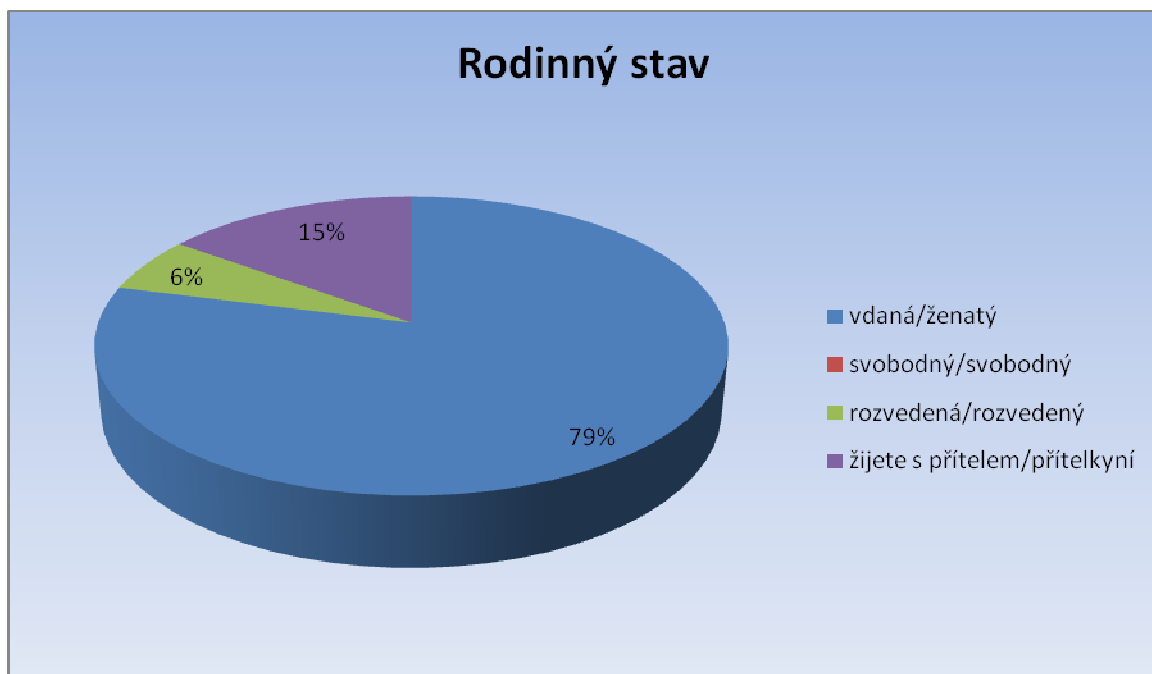
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

79 žen uvedlo, že je vdaných, 15 žen žije s přítelem. Pouze 6 žen uvedlo, že je rozvedených. Nulovou účast jsem zaznamenala u položky svobodná.

Komentář:

Vysoké procento žen žijících v manželském svazku je jistě pozitivní jev, když podle šetření Českého statistického úřadu je v naší republice míra rozvodovosti na úrovni 49,6%. Zdá se, že instituce manželství je stále in. Pro dítě je nejdůležitější, že žije s oběma rodiči a je jedno, zda jsou sezdáni nebo žijí v partnerském svazku.

Obr. 8. Rodinný stav

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 10. Otázka zaměstnání

Otázka č. 9

Docházíte do zaměstnání:

Ano: 25%	Ne: 75%
----------	---------

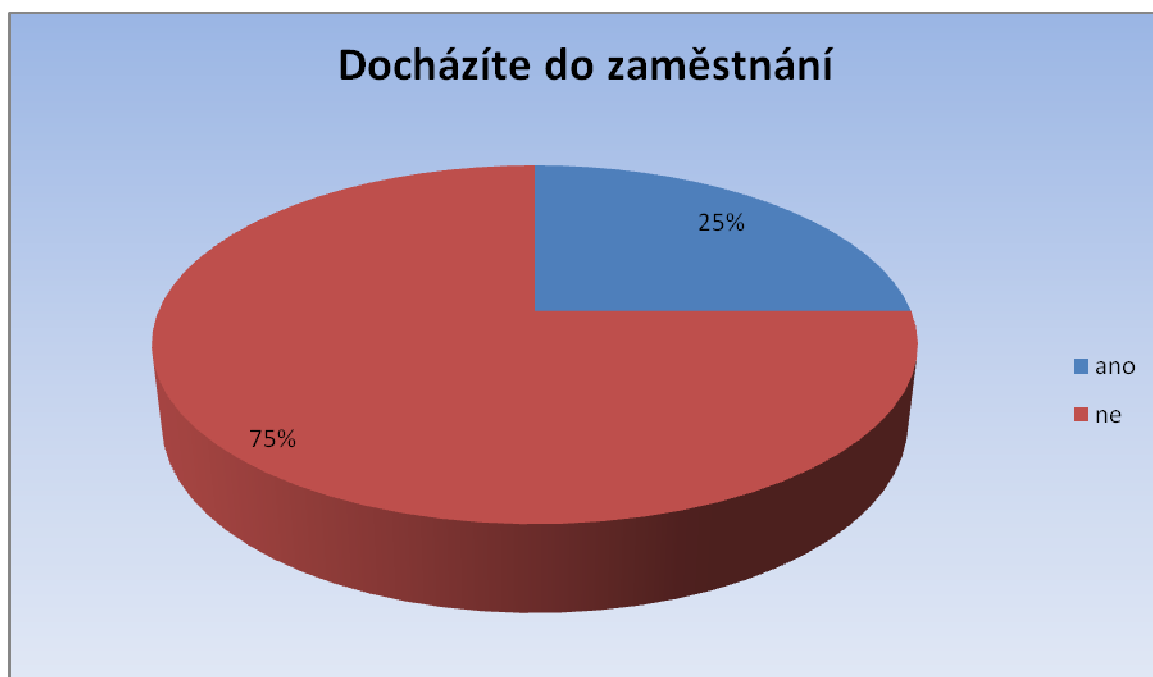
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

25 respondentek uvedlo, že dochází do zaměstnání a 75 ne.

Komentář:

Zdá se, že většina respondentek nedochází do zaměstnání z důvodu péče o dítě. Bližší vysvětlení nabízí další otázka navazující na tuto.

Obr. 9. Otázka zaměstnání

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 11. Důvody nezaměstnanosti

Otázka č. 10

Pokud ne, z jakého důvodu:

Mateřská/rodičovská dovolená: 74%	Nezaměstnanost: 1%	Žena v domácnosti: 0%
-----------------------------------	--------------------	-----------------------

Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

Z těchto výsledků jednoznačně vyplývá, že 74 dotázaných žen nedochází do zaměstnání z důvodu mateřské a rodičovské dovolené. Pouze jedna žen uvedla, že nedochází do zaměstnání z důvodu nezaměstnanosti. Nulovou účast, jsem zaznamenala, v položce žena v domácnosti.

Komentář: Podíl žen na mateřské a rodičovské dovolené, které se účastnily mého dotazníkového šetření, je velmi vysoký. Svědčí taky o tom, že ženy s dětmi nejsou jen doma, ale dochází do různých zařízení, která realizují různé aktivity i pro matky na mateřské a rodičovské dovolené. To je velmi přínosné jednak pro ženu, která se pobytem doma nemusí cítit frustrována, naopak je ve společnosti jiných lidí, se kterými může sdílet své nejrůznější zážitky, ale taky rady převážně v péči o dítě. Pobyt ve společnosti prospívá samozřejmě i dítěti, socializuje jej.

Obr. 10. Otázka nezaměstnanosti

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 12. Pomoc s péčí o dítě

Otázka č. 11

Pomáhá Vám někdo s péčí o dítě:

Ano: 73%	Ne: 27%
----------	---------

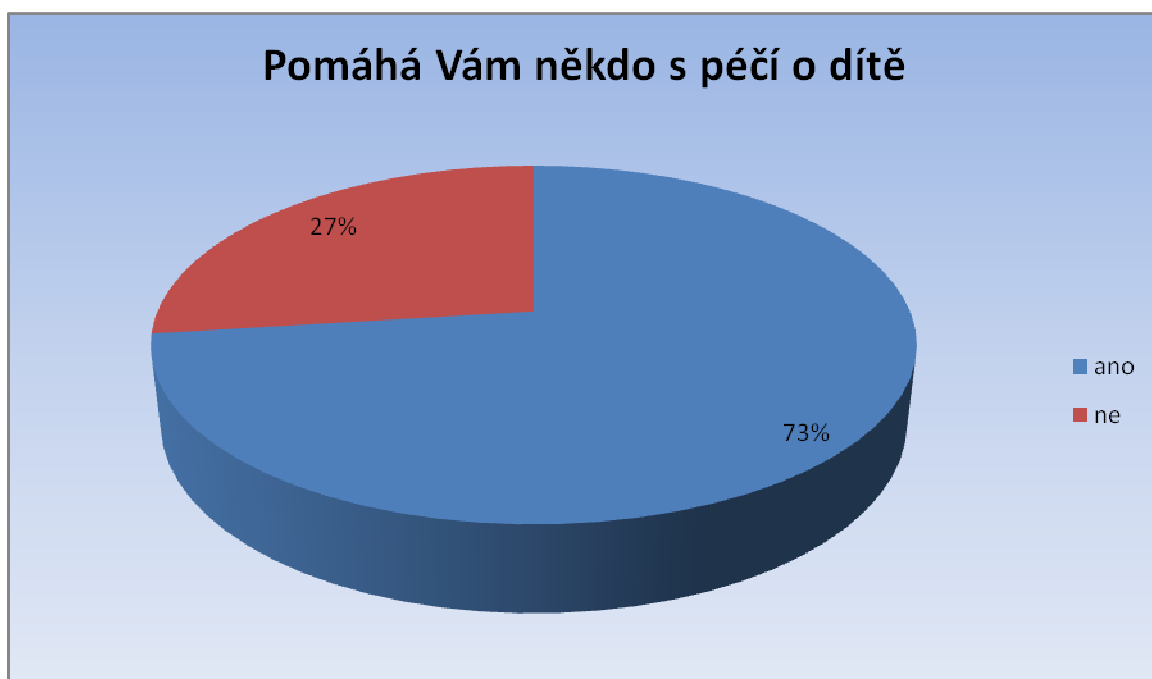
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

73 dotázaných žen uvedlo, že je jim pomáháno s péčí o dítě. Pouze 27 žen uvedlo, že nikoli.

Komentář:

Tato otázka je jednou z dílčích otázek výzkumu sledujícího život rodiny. Zdá se, že dnešní rodiče potřebují pomoc s péčí o dítě. Tato péče, v současné době nabývá na významu a má jistě nejrůznější podobu. Může jít o pouhé pohlídání dětí, pomoc s péčí o dítě v případě jeho nemoci, ale taky i pravidelnou výpomoc.

Obr. 11. Pomoc s péčí o dítě

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 13. Konkrétní pomáhající osoby

Otázka č. 12

Pokud ano, kdo:

Rodiče: 70%	Prarodiče: 0%	Profesionální chůva: 1%	Ostatní příbuz- ní: 2%	Přátelé: 0%
-------------	---------------	----------------------------	---------------------------	-------------

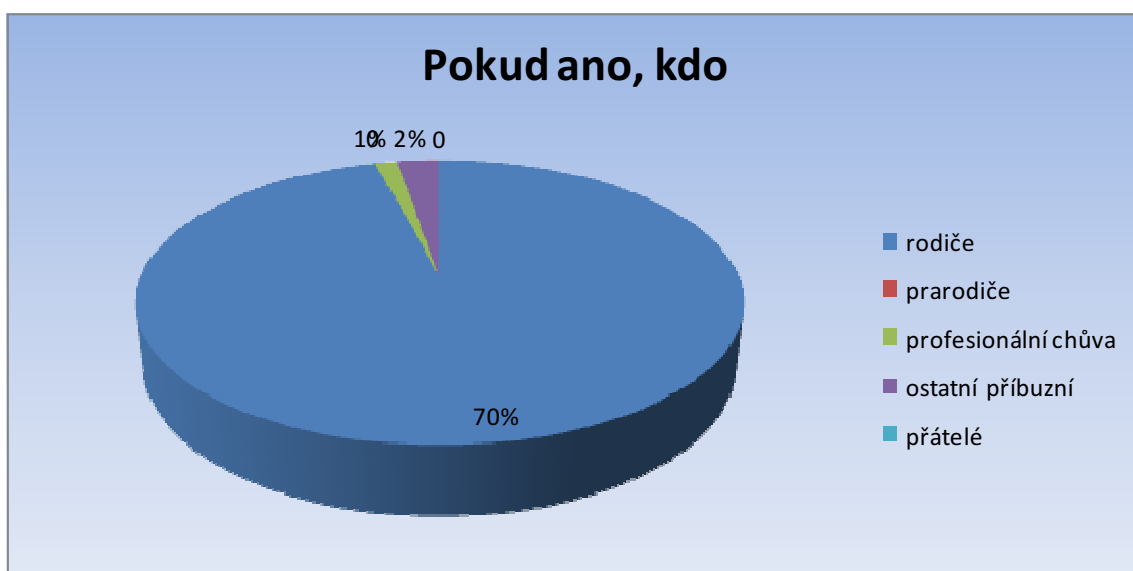
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

70 žen uvedlo, že jim jsou nápomocni v péči o dítě rodiče. Pouze 1 žena uvedla, že v péči o dítě využívá pomoc profesionální chůvy a 2 ženy pomoc ostatních příbuzných.

Komentář:

Mít v dnešní době rodiče, kteří mohou pomoci v péči o dítě je asi nutností. A to hlavně u zaměstnaných žen. Generace žen narozených v silných populačních ročnících, které v současné době mají malé děti, má zároveň rodiče, kteří se přiblížili nebo již jsou v důchodu. Tím se jistě vyřeší pro většinu z nich problém, co s dítětem, když je nemocné, když je školka nebo škola mimo provoz apd. a žena musí docházet do zaměstnání. Přínosné je to i pro dítě, a to z hlediska předávání nejrůznějších tradic, povídání jaké to bylo dříve, ale i citového a socializačního rozvoje dítěte.

Obr. 12. Konkrétní pomáhající osoby

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 14. Čas trávený s dětmi

Otázka č. 13

Přibližně kolik hodin denně se věnujete dítěti:

1h: 1%	2h: 4%	3h:10%	4h: 8%	5h: 2%	Celodenní péče: 75%
--------	--------	--------	--------	--------	------------------------

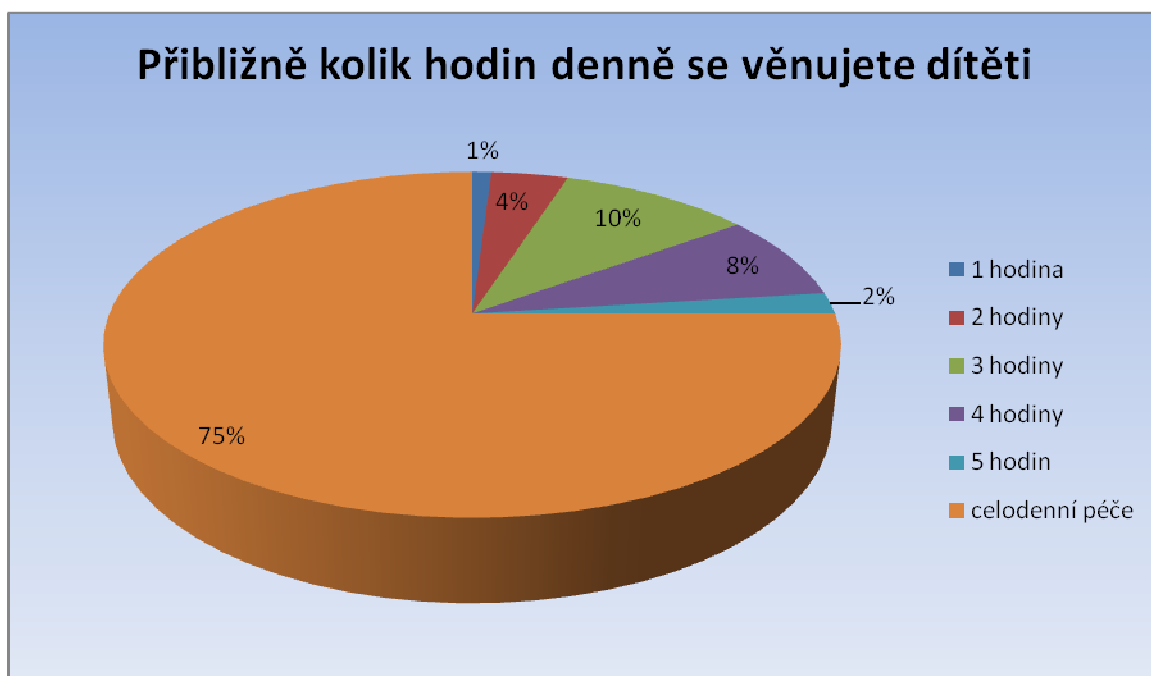
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

Z výzkumu vyplývá, že 75 žen se věnuje dětem po celý den. 10 žen se věnuje dětem 3 hodiny denně, 8 žen 4 hodiny denně, 4 ženy 2 hodiny denně, 2 ženy 5 hodin denně a 1 žena uvedla, že se věnuje 1 hodinu denně.

Komentář:

Tato otázka je jednou z důležitých otázek výzkumu sledujícího život rodiny. Je zcela evidentní, že pokud žena pracuje, tak její péče, kterou věnuje dětem je rapidně nízká. Jistě taky záleží na věku dítěte. Jinou potřebu pozornosti má malé dítě a jinou dítě školního věku.

Obr. 13. Čas trávený s dětmi

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 15. Výchovný styl

Otázka č. 14

Jaký výchovný styl uplatňujete na své děti:

Liberální: 2%	Autoritářský: 0%	Demokratický: 98%
---------------	------------------	-------------------

Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

98 dotazovaných žen uvedlo, že uplatňuje na svém dítěti demokratický styl výchovy. 2 ženy uvedla, že liberální styl. U položky autoritářský styl jsem zaznamenala nulovou účast.

Komentář:

Naprostá většina dotázaných žen uvedla, že používá ve výchově demokratický styl výchovy. Pokud tomu skutečně tak je, tak potom je to velmi přínosné pro dítě, pro jeho harmonický rozvoj ve všech oblastech. Dnešní doba je doba vzdělaných a zvědavých rodičů, kdy na trhu je nesčetné množství publikací a knih o výchově, ale je taky doba elektronických informací, kdy rodič může nalézt odpovědi na otázky týkající se výchovy prostřednictvím nejruznějších internetových stránek, které se věnují této problematice.

Obr. 14. Výchovný styl

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 16. Výchovný styl prarodičů

Otázka č. 15

Jaký výchovný styl byl uplatňován na Vás, v dětském věku:

Liberální: 0%	Autoritářský: 62%	Demokratický: 38%
---------------	-------------------	-------------------

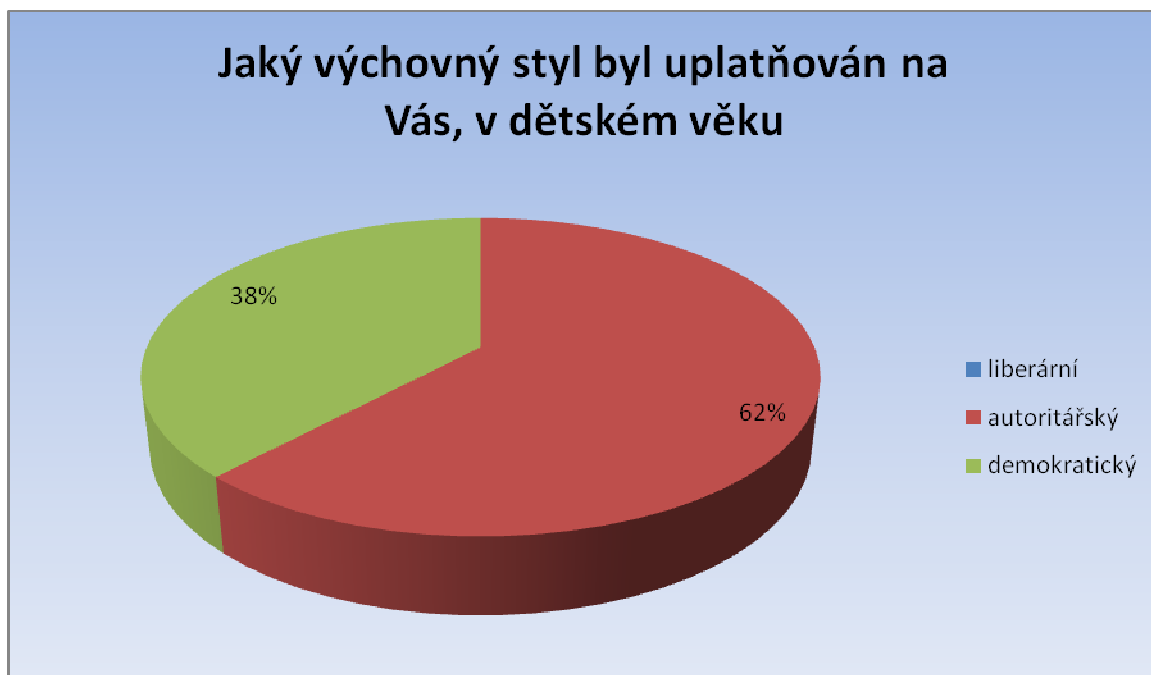
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

62 dotázaných žen uvedlo, že v jejich dětství byl na nich uplatňován autoritářský styl výchovy. Na 38 žen působili rodiče v duchu demokratického stylu výchovy.

Komentář:

Z výsledku jasně vyplynulo, že dnešní mladá generace rodičů žila v autoritářském stylu výchovy. Tento styl byl vesměs založen na bezpodmínečné poslušnosti rodičů, na fyzických trestech, na nemožnosti projevu nesouhlasu.

Obr. 15. Výchovný styl prarodičů

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 17. Výchovné metody

Otázka č. 16

Používáte některé výchovné metody uplatňované na Vás, v dětském věku, i na svých dětech:

Ano: 92%	Ne: 8%
----------	--------

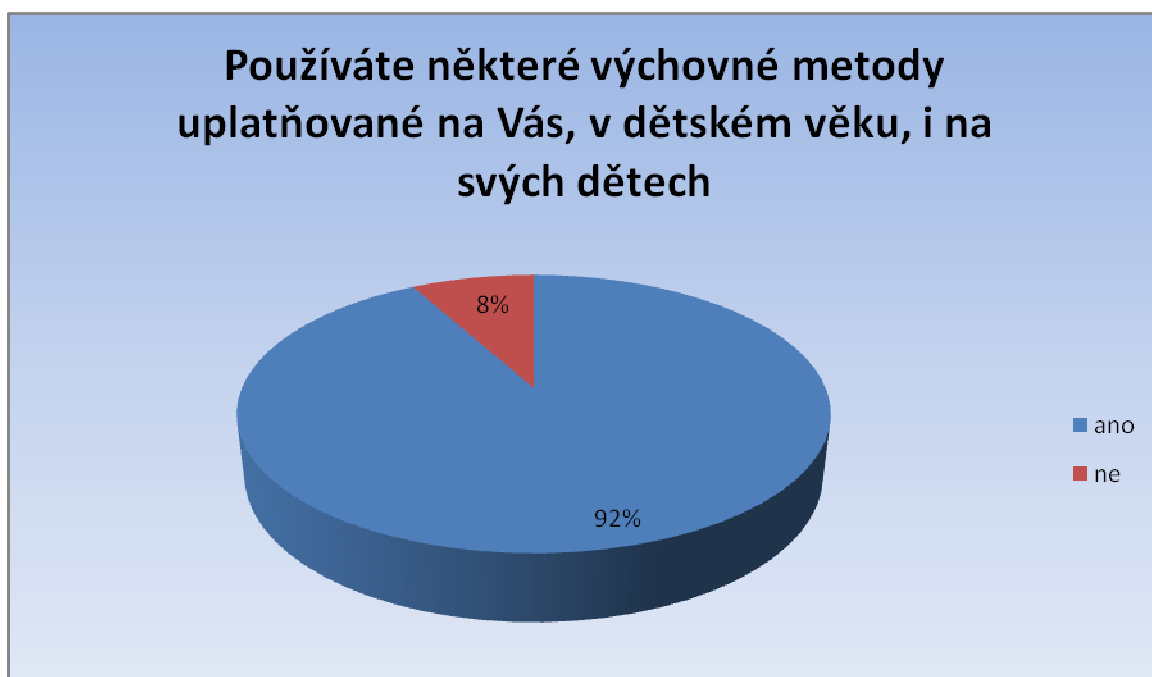
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

92 dotázaných žen uvedlo, že používá metody svých rodičů na svých dětech. Pouze 8 žen odpovědělo, že ne.

Komentář:

Ať už chceme nebo nechceme, tak stejně občas použijeme něco z výchovných metod svých rodičů, i když jsme si mnohokrát řekli, že nikoli. Je to přirozený jev, ale měli bychom používat jen takové metody, které jsou přínosem pro dítě.

Obr. 16. Výchovné metody

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 18. Volný čas

Otázka č. 17

Pokud jste jako rodina pohromadě, jak nejčastěji trávíte tento společný volný čas:

Návštěvy supermarke- tu: 5%	Návštěva kulturního zařízení: 4%	Sportovní aktivity: 10%	Návštěvy příbuzných a známých: 19%	Doma, sledo- vání DVD, TV: 22%	Pobyť na zahradě, dvorku, hřišti: 28%	Procházka, výlet: 8%	Spole- čenské hry: 4%
--------------------------------------	--	-------------------------------	---	---	---	-------------------------	-----------------------------

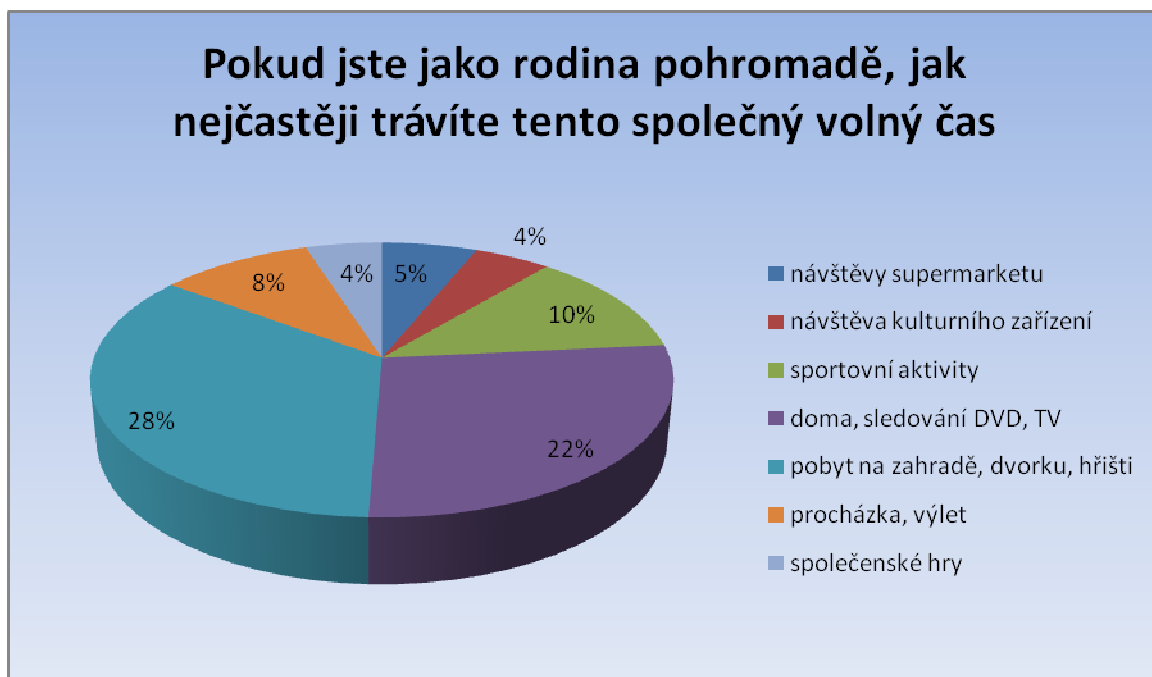
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

Největší zastoupení v oblasti trávení volného času je pobyť na zahradě, dvorku, hřišti a to u 28 žen. 22 žen uvedlo, že nejčastější způsob trávení volného času jejich rodiny je domov a sledování DVD či TV. 19 žen uvedlo návštěvu příbuzných a známých. Dále 10 žen uvedlo sportovní aktivity, 5 žen návštěvu supermarketu, a souběžně 4 ženy návštěvu kulturního zařízení a společenské hry jako nejčastější způsob trávení volného času rodiny.

Komentář:

Na výsledcích se jistě odráží věk dítěte. Pokud je dítě malé, tak způsob trávení volného času je jistě jiný než u dětí staršího věku. Ve způsobu trávení volného času jistě hraje úlohu i otázka financí. To lze vyzorovat z položek návštěvy kulturního zařízení, z položky sportovních aktivit nebo z položky výlety.

*Obr. 17. Volný čas
Zdroj: vlastní zpracování*

Tab. 19. Zájem dětí

Otázka č. 18

Mají děti zájem trávit volný čas s Vámi jako rodiči:

Ano: 99%	Ne:1%
----------	-------

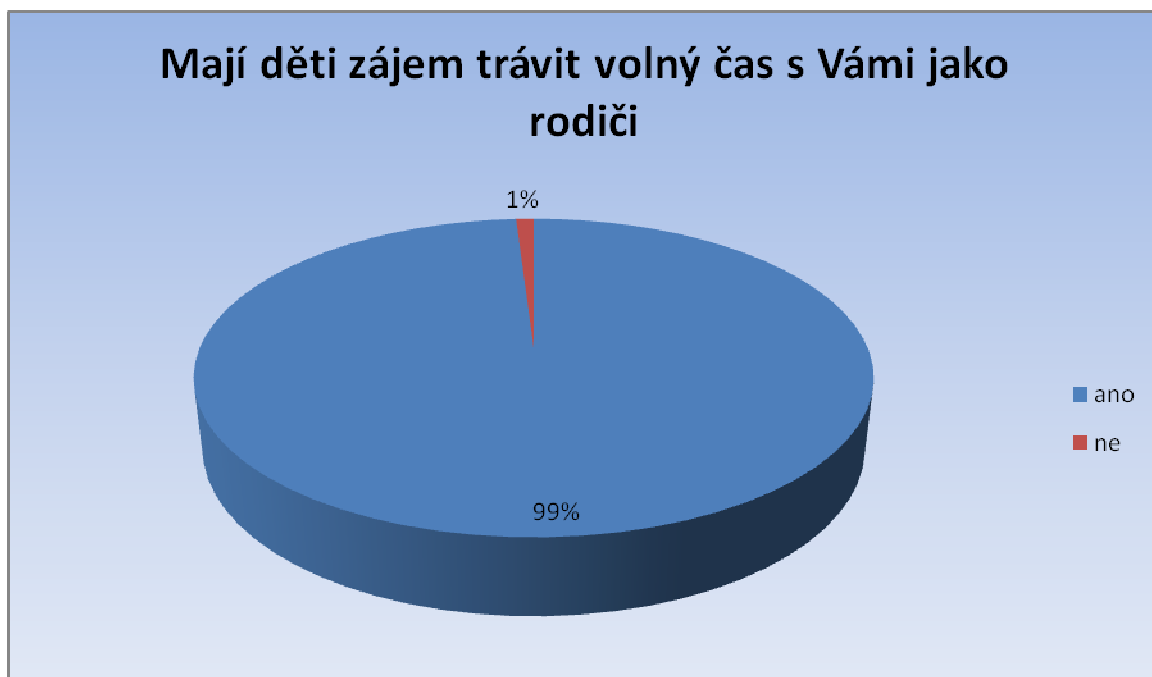
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

99 dotázaných žen uvedlo, že ano, pouze 1 žena uvedla, že ne.

Komentář:

Klíčovou roli hraje věk dítěte. Pokud je dítě malé, tak jsou to rodiče, kteří organizují volný čas dítěte. Jednak to prospívá citovým vazbám mezi členy rodiny, ale taky dítě se učí, že volný čas není jen ležení, sledování televize nebo jiná bezcílná činnost, ale jsou to nejrůznější aktivity, které ho mohou obohatit. Zároveň rodič může rozpoznat co dítě zajímá a baví později jej směřovat tím směrem.

*Obr. 18. Zájem dětí
Zdroj: vlastní zpracování*

Tab. 20. Účast dítěte

Otázka č. 19

Mohou se Vaše děti vyjadřovat ke způsobu trávení volného času, mohou podávat návrhy:

Ano: 83%	Ne: 17%
----------	---------

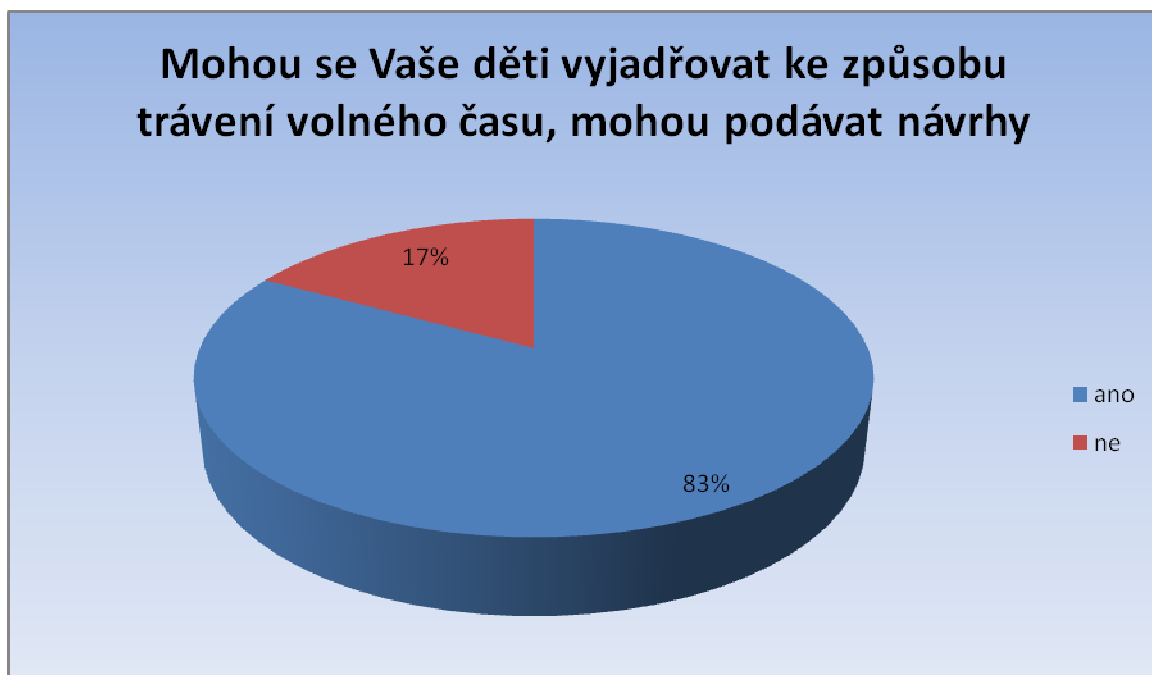
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

83 dotázaných žen uvedlo, že ano, 17 uvedlo, že ne.

Komentář:

Jako u předešlé otázky klíčovou roli hraje věk dítěte. Za malé děti organizuje volný čas rodič. Větší děti by měly mít možnost účasti na výběru společně prováděné aktivity. Jednak se jí bude chtít účastnit, bude mít pocit spoluúčasti na výběru, ale taky je to čas, kdy je celá rodina pohromadě. A to obzvláště u adolescentů je již problém.

*Obr. 19. Účast dětí
Zdroj: vlastní zpracování*

Tab. 21. Rodina

Otázka č. 20

Kdy se nejčastěji scházíte všichni společně jako rodina:

U večeře: 5%	Většinou o víkendech: 23%	Když trávíme společně volný čas: 71%	Jiný způsob: 1%
--------------	---------------------------	--------------------------------------	-----------------

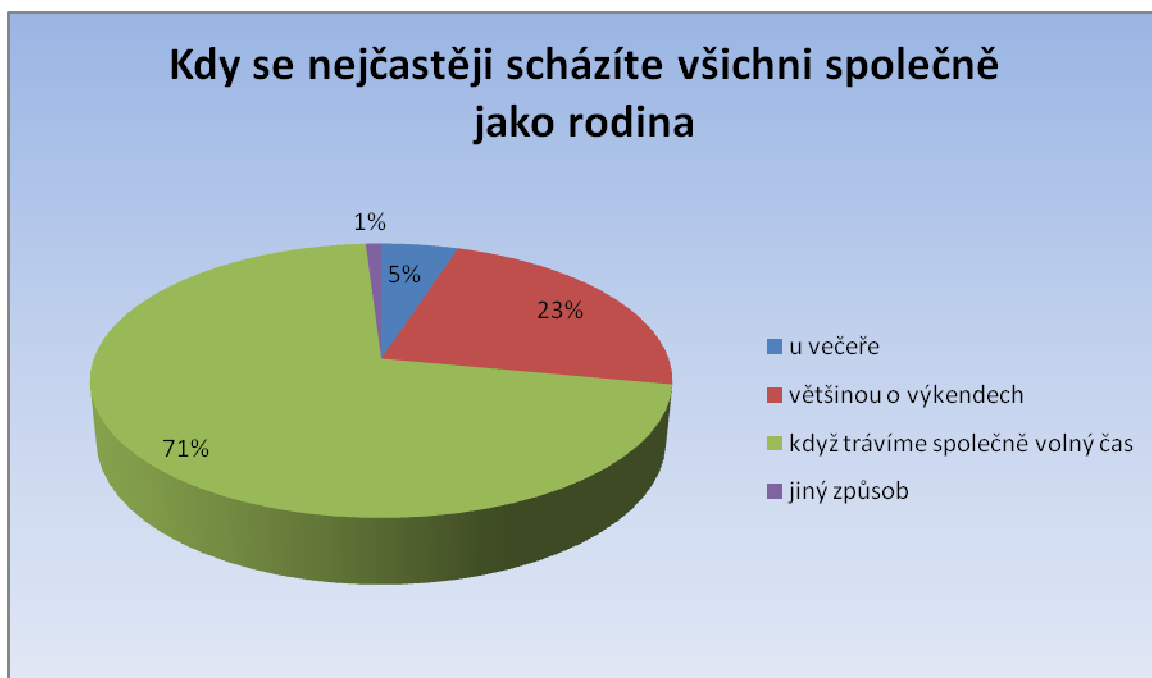
Zdroj: vlastní zpracování

Slovní interpretace výsledku:

71 dotázaných žen uvedlo, že nejčastější způsob, kdy je rodina pohromadě je trávení společného volného času. 23 dotázaných žen uvedlo, že většinou o víkendech. 5 žen uvedlo, že se společně scházejí u večeře. Jiný způsob, a to „když tatínek přijde z práce a nají se“, uvedla 1 žena.

Komentář:

Na výsledcích se odráží jednak věk dětí, ale i časová náročnost zaměstnání rodičů. Ve většině je to právě volný čas, kdy je rodina pohromadě. Taky to svědčí o tom, že jednotliví členové rodiny mají zájem být spolu a sdílet stejné aktivity.

Obr. 20. Rodina
Zdroj: vlastní zpracování

4.7 Závěr výzkumu

Z analýzy jednotlivých odpovědí plynou tyto závěry na mé výzkumné otázky:

a) Jaký je nejčastější výchovný styl rodičů?

Z výzkumu jasně vyplynulo, že 98% rodičů používá demokratický styl výchovy. Generace současných rodičů se snaží najít tu onu pravou cestu výchovy. Z výzkumu jasně vyplynulo, že generace dnešních rodičů byla vychovávána v autoritářském stylu výchovy. A tak se snaží nedělat ty stejné chyby svých rodičů, kteří chtěli od svých dětí absolutní poslušnost, kterou si sjednávali většinou hrozbou nejrůznějších trestů, zákazů, příkazů. V té době nebyl knižní trh tak nasycen populárně odbornou literaturou, která se týkala výchovy, jako dnes. Dnešní generace rodičů má k dispo-

zici nejrůznější knižní tituly týkající se výchovy, má k dispozici i internet, pomocí kterého si rodiče předávají své osobní zkušenosti s výchovou, s péčí o dítě. Vychovávat dítě v demokratickém stylu klade velké nároky na rodiče, hlavně na jejich trpělivost, ochotu diskutovat s dětmi, brát v úvahu jejich názory. Cílem výchovy každého rodiče je jistě vychovat jedince, který nebude mít problémy samostatného fungování ve společnosti.

b) Kolik času denně tráví rodiče se svými dětmi?

Zde se již získaná data liší. Záleží na tom, zda je matka se svým dítětem nebo dětmi doma a zajišťuje celodenní péči či dochází do zaměstnání. Chodit do zaměstnání je v dnešní době nutností. Je to otázka financí, kdy z jednoho platu dnešní prostě nevyžije. Náš stát formou dávek státní sociální podpory poskytuje ženám, které celodenně pečují o své dítě nebo děti, peněžité dávky typu rodičovský příspěvek, přídavek na dítě. Zaměstnaná matka nemá zdaleka tolik času věnovat se svým dětem, vše se odehrává většinou během činností, které musí vykonávat v domácnosti. Samozřejmě taky záleží na věku dítěte. Více péče potřebují děti mladšího věku. Čím je dítě starší, tak potřeba času tráveného s rodiči se zmenšuje. Starší děti jsou samostatnější a už dělí svůj čas jednak mezi své rodiče, ale i mezi své přátele, mimoškolní aktivity, zájmy, koníčky.

c) Jakým způsobem tráví členové rodiny společný volný čas?

Z výzkumu vyplynulo, že většinou se jedná o finančně a časově nenáročné aktivity, kdy je upřednostňováno využití vlastního zázemí typu zahrada, dvorek nebo využití dětského hřiště. Za tímto způsobem trávení volného času následuje společný pobyt doma a sledování DVD, TV. Třetí, nejčastěji uváděný, způsob trávení volného času jsou návštěvy příbuzných a známých. Pokud je jedná o placené aktivity, tak tam je účast na velmi malé úrovni. Důvod lze nalézt ve finanční náročnosti. Celkově, způsob trávení společného volného času se odvíjí od věku dítěte. Malým dětem skutečně stačí nenáročné aktivity. Starší děti nebo adolescenti již mají vyšší požadavky a taky jiné představy o způsobu trávení volného času než rodiče. Tady je jistě důležité umění najít dohodu, nalézt společný souhlas všech členů rodiny.

d) Rodinný stav rodičů?

Jak jsem již výše uvedla, tak podle šetření Českého statistického úřadu je současná míra rozvodovosti na 49,6%. Z mého výzkumného šetření vyplynulo, že výzkumný vzorek tvořili v 79% osoby žijící v tradičním, sezdaném svazku, tedy otec, matka a dítě nebo děti. Následoval svazek nesezdaných, ale společně žijících, partnerů, v 15%. Z výzkumného vzorku uvedlo pouze 6% osob, že je rozvedených. To je jistě výborná zpráva především pro děti mých respondentů, mají to nejcennější, oba rodiče.

Základním cílem mého výzkumu bylo zmapovat současnou rodinu, a to z hlediska její úplnosti, stylu výchovy a způsobu trávení společného volného času. K dosažení cíle přispělo i nalezení odpovědí na dílčí cíle. K získání dat jsem použila metodu dotazníkového šetření s uzavřenými a otevřenými otázkami. Výzkum potvrdil všeobecně známé poznatky o vlivu rodiny na formování osobnosti jedince. Z výzkumu jednoznačně vyplynulo, že rodina je stále tím nejdůležitějším prostorem jak pro děti, tak i pro jejich rodiče.

Bohužel, do mého výzkumu se nezapojil ani jeden muž. Z tohoto důvodu výzkum považuji za ženský pohled na danou problematiku.

ZÁVĚR

Pro vývoj dítěte je nejdůležitější rodičovská láska, pocit bezpečí, který nalézá u rodičů a klidný domov. Být rodič není jen odříkání. Je to asi to nejlepší co může člověka potkat v životě. Dítě absolutně změní životní žebříček, životní hodnoty rodiče, jeho pohled na život, jeho postoje, způsob trávení volného času, psotě všechno. Pokud je člověk zdravý, spokojený a cítí se dobře, tak potom dává dítěti to, co potřebuje, což se mu zrcadlově vrací zpět a rodič má z toho velkou radost a potěšení. Člověk je odjakživa společenský tvor, člověkem se stává, když se začlení do lidské společnosti. K tomu, aby tento proces zvaný socializace, byl úspěšný, je zapotřebí nejdůležitějšího článku, rodiny a rodičů. Cílem výchovy rodičů je připravit svého potomka na život ve společnosti, na úspěšné a zdárné fungování mezi ostatními členy společnosti. Proto styl výchovy, který si rodič vybere, potom určí základní osobnostní rys dítěte. Když se narodí dítě, tak zprvu nejdůležitější osobou je pro něj matka. Osoba otce, sourozenců a ostatních členů rodiny začne nabývat na významu později. Každý rodič má touhu vychovávat co nejlépe. Umění být dobrým vychovatelem, dobrým rodičem není věc samozřejmá a vůbec ne jednoduchá, s tím se člověk nenarodí. Rodič může hledat radu v odborných knihách, u vlastních rodičů, u přátel nebo pozorováním ostatních. Ale hlavním cílem by mělo být vychovat jedince s láskou, který je schopen uspět ne-společnosti, reagovat na různé životní situace, nést zodpovědnost, respektovat ostatní, vážit si sám sebe a být spokojený. Tak jak bude kvalitní rodina a s tím kvalitní výchova dítěte nebo dětí souvisí i úroveň společnosti, ve které žijeme.

Teoretickou část mé bakalářské práce jsem rozčlenila na tři kapitoly. První kapitolu jsem věnovala rodině, její hlavní funkci, historii, tradicím, současné rodině a proměnám současné rodiny. Druhou kapitolu jsem věnovala výchově jako součásti socializace. Zabývala jsem se výchovou v dětství, problémem rodiny a socializace a popisovala činitele působící v procesu socializace.

V praktické části jsem se věnovala současné rodině. Kdy cílem mého výzkumu bylo zjistit jaký je nejčastější výchovný styl dnešní rodiny, kolik času denně tráví rodiče se svými dětmi, jakým nejčastějším způsobem tráví současná rodina svůj společný volný čas a jaké je nejčastější složení současné rodiny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Grecmanová, H. Obecná pedagogika I. Olomouc: HANEX, dotisk 2002. IBSN 80-7066-339-1
- Grecmanová, H. Obecná pedagogika II. Olomouc: HANEX, 2000. IBSN 80-85783-24-X
- Havlík, R., Kořa, J. Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál, 2002. IBSN 80-7178-635-7
- Hrušáková, M. a kol. Zákon o rodině. Praha: C. H. Beck, 2001. IBSN 80-7179-448-1
- Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. IBSN 978-80-7367-383-3
- Kohoutek, R. Poznávání a utváření osobnosti. Brno: CERM, 2001. IBSN 80-7204-200-9
- Matějček, Z. Rodiče a děti. Praha: Avicenum, 1986. 08-011-86
- Matoušek, O. Rodina jako vztahová síť. Praha: SLON, 1997. IBSN 80-85850-24-9
- Řezáč, J. Sociální psychologie. Brno: Paido, 1998. IBSN 80-85931-48-6
- Singly De, F. Sociologie současné rodiny. Praha. Portál, 1999. IBSN 80-71-78-249-1
- Sobotková, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001. IBSN 80-7178-559-8

Seznam internetových pramenů:

- Rozvodovost. In: Rozvodovost (online). Praha: CSU (2010) (cit. 10.4.2010). URL:
<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Pohlaví respondentů</i>	36
<i>Obr. 2. Věk respondentů</i>	37
<i>Obr. 3. Vzdělání respondentů</i>	38
<i>Obr. 4. Bydliště respondentů</i>	39
<i>Obr. 5. Druh obydlí</i>	40
<i>Obr. 6. Otázka soužití</i>	41
<i>Obr. 7. Počet dětí</i>	42
<i>Obr. 8. Rodinný stav</i>	43
<i>Obr. 9. Otázka zaměstnání</i>	44
<i>Obr. 10. Otázka nezaměstnanosti</i>	45
<i>Obr. 11. Pomoc s péčí o dítě</i>	46
<i>Obr. 12. Konkrétní pomáhající osoby</i>	47
<i>Obr. 13. Čas trávený s dětmi</i>	48
<i>Obr. 14. Výchovný styl</i>	49
<i>Obr. 15. Výchovný styl prarodičů</i>	50
<i>Obr. 16. Výchovné metody</i>	51
<i>Obr. 17. Volný čas</i>	53
<i>Obr. 18. Zájem dětí</i>	54
<i>Obr. 19. Účast dětí</i>	55
<i>Obr. 20. Rodina</i>	56

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Design dotazníku</i>	34
<i>Tab. 2. Otázka pohlaví respondentů</i>	36
<i>Tab. 3. Věk respondentů</i>	37
<i>Tab. 4. Vzdělání respondentů</i>	37
<i>Tab. 5. Bydliště respondentů</i>	38
<i>Tab. 6. Otázka druhu obydlí</i>	39
<i>Tab. 7. Otázka soužití</i>	40
<i>Tab. 8. Počet dětí</i>	41
<i>Tab. 9. Rodinný stav</i>	42
<i>Tab. 10. Otázka zaměstnání</i>	43
<i>Tab. 11. Důvody nezaměstnanosti</i>	44
<i>Tab. 12. Pomoc s péčí o dítě</i>	45
<i>Tab. 13. Konkrétní pomáhající osoby</i>	46
<i>Tab. 14. Čas trávený s dětmi</i>	47
<i>Tab. 15. Výchovný styl</i>	48
<i>Tab. 16. Výchovný styl prarodičů</i>	49
<i>Tab. 17. Výchovné metody</i>	50
<i>Tab. 18. Volný čas</i>	51
<i>Tab. 19. Zájem dětí</i>	53
<i>Tab. 20. Účast dítěte</i>	54
<i>Tab. 21. Rodina</i>	55